

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного обліку і аудиту

**Галузь знань
Спеціальність
Спеціалізація (за наявності)**

**05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Міжнародна економіка**

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН В
СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

здобувача Зоріло Ганни Олегівни

Науковий керівник: к.е.н., професор Максименко Анна Вікторівна

**Робота допущена до захисту
перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувачка кафедри: д.е.н., професор Галенко О. М.

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	6
1.1. Економічна суть та класифікація офшорних зон	6
1.2. Передумови виникнення та еволюція офшорних зон	13
1.3. Правовий режим функціонування офшорних зон	22
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН	32
2.1. Асиметрії та тенденції інвестування в офшорні зони	32
2.2. Динаміка та оцінка ефективності інвестицій в офшорні зони	38
2.3. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання	45
Висновки до розділу 2	50
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЕЖРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми. Значення офшоризації в діловому світі є предметом дискусій. З одного боку, це надає компаніям можливість ефективніше розвивати свій бізнес, водночас приносячи інвестиції та інші переваги офшорним зонам, де працюють ці компанії. Проте, з іншого боку, це може сприяти зростанню неформальної економіки. Офшорні зони стали ключовим компонентом світової економіки, через них щороку проходять мільярди доларів. Основна концепція офшорних зон полягає в тому, що вони пропонують низку переваг як для фізичних осіб, так і для компаній, які включають можливість заощадити на податках, а також переваги конфіденційності та гнучкості. Офшорні зони також мають свої мінуси. Використання цих зон може призвести до підвищених ризиків, таких як шахрайство, відмивання грошей і фінансування тероризму. Крім того, використання офшорних зон потенційно може викликати громадське обурення через видимість несправедливості щодо звичайних громадян і підприємств, які зобов'язані сплачувати значні податки.

Актуальність теми дослідження особливостей функціонування офшорних зон в світовій економіці полягає в декількох аспектах, а саме: офшорні зони мають економічні наслідки, так як вони впливають на глобальну економіку, включаючи фінансову стабільність, конкурентоспроможність країн та розподіл прибутків. Дослідження їх функціонування дозволяють краще розуміти ці наслідки та ефективність офшорних зон як інструменту економічного розвитку. Другим аспектом можна виділити податкову політику, а саме у контексті того, що офшорні зони часто використовуються для зменшення податкового тягара на підприємства та фізичних осіб. Вивчення особливостей їх функціонування допомагає розуміти, які економічні та правові механізми використовуються для залучення інвестицій та зниження податкових обов'язків. Актуальність дослідження за даною темою дипломної роботи також полягає в дослідженні правового регулювання, оскільки офшорні зони часто пов'язані з комплексними правовими структурами та міжнародними угодами. Дослідження їх

функціонування допомагають краще розуміти правове середовище, в якому вони діють, а також вплив такого регулювання на міжнародну торгівлю та фінансові відносини.

Питанням вивчення особливості функціонування офшорних зон в світовій економіці займалося багато вчених, зокрема: В. Ф. Опришко, В. В. Козик, Т.В. Майорова, Ю.М. Уманців, Ю.А. Швед, О.Я. Костишина, В.В. Плохих, Г.Зукман, Р. Палан, Джеймс Р. Хінз та інші.

Метою дослідження є уточнення концептуальних засад розвитку та функціонування офшорних зон у світовій економіці та аналіз тенденцій їх розвитку. Для досягнення мети поставлено наступні *дослідницькі завдання*:

- розглянути економічну суть та класифікація офшорних зон;
- охарактеризувати передумови виникнення та еволюція офшорних зон;
- описати правовий режим функціонування офшорних зон;
- розглянути асиметрію та тенденції інвестування в офшорні зони;
- проаналізувати динаміку та оцінити ефективність інвестицій в офшорні зони;
- визначити негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання.

Об'єктом дослідження є офшорні зони в світовій економіці.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні положення функціонування офшорних зон в світовій економіці.

Інформаційна база дослідження заснована на законодавчих і нормативних актах України, матеріалах періодичних видань, науково-практичних конференцій і семінарів, монографій, наукової та навчальної, в тому числі перекладній літературі, українських економічних сайтів, представлених в Інтернеті, дані власних економічних досліджень, працях вітчизняних і зарубіжних вчених з питань дослідження діяльності корпорацій в офшорних зонах.

Методичний інструментарій дослідження базується на загальнонаукових та спеціальних методах пізнання: порівняльному і логічному аналізу, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, моделювання систем, традиційного методу

наукового пізнання – узагальнення, структурному і системному підходах. Їх сукупний аналітичний потенціал забезпечив достовірність висновків і рекомендацій, отриманих в рамках проведеного дипломного дослідження.

Структура роботи. складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1. Економічна суть та класифікація офшорних зон

Офшорні зони визначаються як географічні території, які пропонують сприятливі податкові та регуляторні умови для бізнесу та фізичних осіб. Економічна суть офшорних зон полягає в їхній здатності забезпечити інвесторам податкову економію, конфіденційність і гнучкість. Ці зони часто характеризуються низькими або нульовими податковими ставками, суворими законами про банківську таємницю та гнучкими корпоративними структурами.

Причиною появи офшорних зон та розвитку інтересу до них стала глобалізація. Підприємці отримали доступ до світового ринку. Тепер вони знайомі з особливостями оподаткування у різних країнах, тому можуть обирати місце розташування головного офісу, яке буде вигідним для ведення бізнесу.

Слід зазначити, що вчені, як зарубіжні та і вітчизняні, не дійшли спільної згоди, щодо визначення в термінології «офшорної зони», а також щодо єдиного написання даного терміну, а саме в науковій літературі можна зустріти: «офшор», «оффшор» і також «офф-шор». Якщо розглядати даний термін на оригіналі мові від якої віно походить, а саме «offshore», то при детальному перекладі даний термі означає «знаходиться на деякій відстані від берега».

Якщо звернутися до законодавства України, то даний термін вживається як «офшорна зона» і тому написання «офшор» на українській мові слід вважати загальноприйнятим.

В табл.1.1. наведено наукові підходи щодо визначення поняття «офшорна зона» різними авторами.

Таблиця 1.1

Наукові підходи щодо визначення поняття «офшорна зона»

№ з.п.	Визначення	Автор
1	«Офшорна зона – це держава або її особлива частина, на території якої для нерезидента країни діють особливі правила реєстрації та діяльності, а також занижені або взагалі відсутні податки (замінені на щорічний збір)» [11]	В. Ф. Опришко
2	«Офшорна зона – це юрисдикція, де для суб'єктів економічної активності, зареєстрованих на її території, які здійснюють свої комерційні операції й отримують прибуток поза територією реєстрації, діють спеціальні податкові й інші правила, економічно більш сприятливі, ніж для компаній, зареєстрованих, здійснюючих свої комерційні операції й отримуючих прибуток на цій території» [3, с.55]	В. В. Козик
3	«Офшорна зона – це різновид вільних економічних зон, що створюються на території всієї держави, або суб'єкту федерації (конфедерації), особливістю якої є створення для суб'єктів господарювання сприятливого валютно-фінансового, податкового режиму, високого рівня захищеності банківської та комерційної таємниці, лояльність державного регулювання, спрощені вимоги до ліцензування» [6, с.89].	Т.В. Майорова
4	«Офшорна зона – це країна чи окремі території країн, де на державному рівні для певних типів компаній, власниками яких є іноземці, встановлено значні пільги з оподаткування, частково або повністю знято митні й торгівельні обмеження, знижені або відсутні вимоги до бухгалтерського обліку і аудиту» [9, с.89].	Ю.М. Уманців, Ю.А. Швед
5	«Офшорна зона – це держава або її особлива частина, на території якої для нерезидента країни діють особливі правила реєстрації і діяльності, а також занижені або взагалі відсутні податки (замінені на щорічний збір)» [4]	О.Я. Костишина, В.В. Плохих

Джерело: розроблено автором на основі [3,4,6,9,11]

Отже, можна зробити певне узагальнення із вище досліджених підходів щодо визначення поняття «офшорна зона», а саме: офшорною зоною являється територія іншої країни, яка в своєму законодавстві має певний режим з пільгами щодо оподаткування іноземного капіталу.

Офшорні зони можуть надавати умови щодо пільгової реєстрації та ліцензування, при цьому нерезиденти основну господарську діяльність здійснюють на території національних держав. Часто синонімами офшорних зон є словосполучення «податкові притулки», «податкові гавані».

Відмінними рисами офшорних зон є:

1. Спрощення та прискорення процесу реєстрації.
2. Низькі податкові ставки
3. Гарантія конфіденційності [6, с.89].

Сьогодні у всьому світі діє кілька десятків офшорних зон. Підприємці мають вибір, тому зони конкурують між собою за залучення потенційних платників. Для деяких країн офшорні зони є основним джерелом прибутків. При цьому вони дають можливість для ведення як офіційного бізнесу, так і для незаконних угод.

Найчастіше компанії стають офшорними для оптимізації оподаткування. Вони створюють додаткові фірми, цим розподіляючи дохід з-поміж них. У разі, якщо джерело податкових доходів перебуває за кордоном, або його офіційне місцезнаходження неможливо визначити, він перестає існувати для державної юрисдикції, що дозволяє не сплачувати податків у принципі.

Офшорні зони відкривають можливості для інвестування, формуючи канали для вкладень у ризиковані ринки. Вони сприяють інтенсивному зростанню обороту міжнародної торгівлі, стимулюючи залучення великих потоків коштів і дешевих кредитів. Також офшорні зони надають можливості банкінгу та страхування.

При виборі найбільш відповідної офшорної зони важливо врахувати всі її особливості, інакше бізнес може стати збитковим. Деякі країни становлять власні рейтинги надійності офшорних зон. Для відкриття підприємства в офшорній зоні необхідно вибрати унікальну назву із зазначенням основної діяльності. Розмір статутного капіталу впливає на реєстраційне мито та подальші виплати, тому часто вартість заявляють більше, ніж вона є насправді. Формуванням пакету документів та реєстрацією зазвичай займаються посередники. Звітність щодо фінансових операцій в офшорних зонах носить вільний характер щодо оформлення.

Загальноприйнятої класифікації офшорних зон не існує, але є кілька якостей, які дозволяють розбивати такі зони на класи. На рис.1.2. представлено класифікацію офшорних зон.

Рис.1.2. Класифікація офшорних зон [8, с.55]

Офшорні юрисдикції можна розділити на чотири класи відповідно до податкових вимог:

1. «Класичні» офшори.

Саме про офшори мають на увазі журналісти, коли описують схеми ухилення від сплати податків та пишуть інші провокаційні статті. Це також офшори, які є основним об'єктом міжнародних фінансових репресій.

Головною особливістю цих юрисдикцій є відсутність податків, які вони стягують. Звільнення від корпоративного податку — не єдина податкова пільга, яку пропонують ці офшори. Часто вони не стягують ні податок на приріст капіталу, ні податок на спадщину, ні податок на світовий дохід, ні податок на доходи фізичних осіб з резидентів тощо. Проте в будь-якій країні існує державне мито, яке сплачується замість податків [5].

Реєстрація компанії там відносно дешева, а процедура реєстрації займає близько тижня. Незважаючи на те, що в «класичному» офшорі існують вимоги до економічної суті, керувати зареєстрованими там компаніями простіше і дешевше, ніж керувати оншорною компанією.

Раніше більшість офшорних зон не вимагали ведення фінансової звітності та надання її владі, а рівень захисту конфіденційності інформації був високим. Сьогодні записи потрібно зберігати, і їх потрібно подавати в деяких країнах. Конфіденційність особистої інформації власників компанії все ще

захищена, але не так добре, як це було раніше. Деякі держави приєдналися до групи країн, які практикують автоматичний обмін фінансовою інформацією.

Найбільшим недоліком таких юрисдикцій є те, що вони потрапляють у різноманітні чорні списки. Це означає, що зареєстровані там компанії мають проблеми з відкриттям банківських рахунків і піддаються репутаційним ризикам.

До «класичних» офшорів можна віднести такі країни: Сейшельські острови, Науру, Британські Віргінські острови та Беліз [10].

2. Низькоподаткові юрисдикції.

Середня ставка корпоративного податку в світі становить 22,6%. Якщо національна держава стягує корпоративний податок вдвічі нижчий, її можна назвати юрисдикцією з низьким рівнем оподаткування. Наприклад, корпоративний податок в Угорщині становить 9%, а на Кіпрі та в Ірландії – 12,5%.

З точки зору міжнародної репутації ці країни привабливіші за «класичні» офшори. Набагато простіше відкрити корпоративний банківський рахунок для компанії, зареєстрованої в одній із цих юрисдикцій. Однак там подання фінансової звітності є обов'язковим і перевірки мають проводитися за певних умов.

3. Юрисдикції з територіальними системами оподаткування.

Особливий інтерес представляють офшорні юрисдикції, які застосовують так звану територіальну систему оподаткування. У той час як багато країн оподатковують своїх громадян і законних резидентів незалежно від того, де останні отримують доходи, деякі національні держави стягують податки лише з доходів, отриманих у межах своїх географічних кордонів. Якщо комерційна компанія, зареєстрована в такій державі, отримує прибутки за кордоном, ці прибутки не оподатковуються в державі [20].

Фінансові звіти та конфіденційність інформації.

Загалом, чим нижчі податки в країні, тим м'якші там вимоги до звітності та вищий рівень конфіденційності інформації. Однак це не стосується кожної окремої країни. Юрисдикції з низьким рівнем оподаткування та ті, де

застосовується територіальне оподаткування, мають різні вимоги до звітності. Наприклад, аудити є обов'язковими в одній країні (офшорній зоні), та може бути не обов'язковими в інших [30].

Захист конфіденційності також може бути різним у різних країнах, але загальна тенденція у світі цілком зрозуміла. Зараз майже всі авторитетні юрисдикції обмінюються фіскальною інформацією зі своїми іноземними колегами. Багато з них обмінюються інформацією в автоматичному режимі.

Отже, за характером перевірок фінансової звітності чи ступеню конфіденційності виділяють офшори:

а) «які не вимагають ведення/надання органам державної влади фінансової звітності (Андорра, Вануату, Коста-Ріка, Ліберія, Мальдівські острови, Маврикій);

б) з відкритим реєстром, які вимагають від власників бізнесу повного розкриття інформації (Гонконг, Люксембург, Сінгапур, Швейцарія);

в) з помірним реєстром, які зобов'язують власників бізнесу розміщувати публічно інформацію про найбільших акціонерів та їх частки (Барбадос, Беліз, Ліван, ОАЕ, Малайзія);

г) із закритим реєстром, які забезпечують повну анонімність бізнесу (Вануату, Ліберія, Ліхтенштейн, Маврикій, Науру)» [17].

Фінансова діяльність і розвиток (FATF) і Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) розробили класифікації офшорних юрисдикцій, що використовуються для оцінки ступеня дотримання їхніми стандартами з протидії відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та податковому ухиленню (табл.1.2.).

Слід відмити, що Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) є глобальною організацією з контролю за відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Він встановлює міжнародні стандарти, спрямовані на запобігання цій незаконній діяльності та шкоді, яку вона завдає суспільству [49].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) – це міжнародна організація, яка працює над розробкою кращої політики для кращого

життя . Мета організації: формувати політику, яка сприятиме процвітання, рівності, можливостям і добробуту для всіх. Організація використовує 60-річний досвід і знання, щоб краще підготувати світ завтрашнього дня. Разом з урядами, політиками та громадянами ОЕСР працює над встановленням міжнародних стандартів, що ґрунтуються на фактах, і пошуком рішень для низки соціальних, економічних та екологічних проблем. Від покращення економічних показників і створення робочих місць до сприяння якісній освіті та боротьби з міжнародними ухиленнями від сплати податків, організація надає унікальний форум і центр знань для даних і аналізу, обміну передовим досвідом та консультацій щодо державної політики та встановлення міжнародних стандартів [48].

Таблиця 1.2

Класифікація офшорних юрисдикцій FATF і ОЕСР

Організація	«Чорний список»	«Темно-сірий список»	«Білий список»
FATF	«Країни, що не співпрацюють із FATF з питань боротьби з відмиванням грошей і протидії тероризму: Іран, Північна Корея».	«Юрисдикції зі стратегічними недоліками у цій сфері, що зробили недостатній прогрес: М'янма».	«Країни, що усувають недоліки у сфері протидії тероризму і відмивання грошей».
ОЕСР	«Країни, що не прийняли податкові стандарти на 2016 р.: Коста-Ріка, Лабуан, Уругвай, Філіппіни»	«Юрисдикції, які взяли на себе зобов'язання з упровадження податкових стандартів, але ще не реалізували їх: Науру і Ніуе».	«Юрисдикції, де достатньою мірою були впроваджені податкові стандарти міжнародного рівня».

Джерело: розроблено автором на основі [18,23]

FATF і ОЕСР безпосередньо не мають вплив на внутрішній ринок незалежних країн, але їхні пропозиції спрямовані на протидію зростанню кількості офшорних зон і зменшення розмірів відтоку капіталу в них. Політика цих організацій спрямована безпосередньо на офшорні компанії та рекомендує їм усунути недоліки податкового та валютного законодавства, які б дозволили офшорним компаніям вести бізнес на їхній території.

І з урахуванням всіх характеристик офшорні юрисдикції поділяються на 3 умовні групи:

1. Невеликі держави з країн третього світу, які надають практично безподатковий режим своїм офшорним компаніям, стягують лише незначне мито за підтримку компанії в держреєстрі, що забезпечує максимально високий рівень конфіденційності власникам компаній, і при цьому не потребує надання будь-якої звітності. До цієї групи відносять, зокрема, Сейшельські острови, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Беліз, Панаму тощо.

2. Держави, які надають компаніям пільговий податковий режим, але потребують своєчасного складання бухгалтерської та інформаційної звітності. Компанії, зареєстровані в таких юрисдикціях, значно престижніші, ніж зареєстровані в зонах з першої групи, але й витрати на їх утримання значно вищі. До цієї групи включають Мальту, Сінгапур, окремі території Китаю, деякі штати навіть т.д.

3. Розвинені держави, які формально не офшорні, але за деяких умов пропонують низькі ставки податків. Також ці держави, зазвичай, мають максимальну кількість діючих міжнародних договорів, виходячи з яких вдається уникати подвійного оподаткування (Великобританія, Люксембург, Ліхтенштейн, Швейцарія, Нідерланди та інші) [30].

Офшорний бізнес набув великої популярності внаслідок зростання податкових ставок та посилення державного валютного контролю у розвиненому світі. У сучасних умовах ведення справ через офшори — найпростіший і найменш витратний шлях до розвитку бізнесу та мінімізації витрат.

1.2. Передумови виникнення та еволюція офшорних зон

Виникнення офшорних зон було зумовлено цілою низкою об'єктивних причин і передумов. Насамперед, їх формування обумовлено об'єктивною необхідністю виникнення даного процесу і можливістю його розвитку в певний час. Можливість виникнення офшорних юрисдикцій стала наслідком двох основних чинників. По-перше, це те, що сталося наприкінці 50-х років. минулого

століття ослаблення військово-політичної напруги у світі. По-друге, це здобуття незалежності більшістю колишніх колоній, біля яких у першу чергу і почали формуватися офшорні юрисдикції.

Під дослідження необхідності виникнення того чи іншого явища розуміється ситуація, у межах якої подальше функціонування конкретних процесів без змін стає взагалі неможливим чи вкрай скрутним. Саме така ситуація склалася у світовій економіці у 60-х роках. минулого століття і призвела до формування офшорних юрисдикцій. Доцільно зазначити, що існують внутрішні та зовнішні передумови виникнення офшорних зон.

Внутрішні передумови сформувалися відразу після того, як багато колишніх колоній отримали незалежність. Поглиблення міжнародного поділу праці, що мало місце, змусило ці країни – колишні колоніальні володіння – шукати свої конкурентні переваги, для того щоб вижити або знову не потрапити під залежність промислово розвинених країн, що набирають силу. Формування та розвиток офшорного сектора на своїх територіях стало для країн одним з найлегших і найдоступніших способів у зв'язку з тим, що офшорний сектор економічної діяльності, мабуть, єдиний, який не потребує великомасштабних інвестицій для його створення. Все, що потрібно на першому етапі розвитку офшорної юрисдикції, – це формування певного законодавства, яке гарантує функціонування офшорного бізнесу протягом досить тривалого часу. Це забезпечило державам – колишнім колоніям привернення найбільшої кількості потенційних клієнтів з метою отримання максимального прибутку за фактично понесених мінімальних витрат. В окремих випадках колишня країна-метрополія сама заохочувала розвиток офшорного бізнесу на території своїх колишніх колоніальних володінь. Так було, наприклад, у випадку з Нормандськими островами та Великобританією. Така політика позбавляла Велику Британію необхідності фінансової підтримки своїх колишніх колоній і острівних територій.

Щодо зовнішніх передумов виникнення офшорних юрисдикцій слід зазначити, що до них, перш за все, необхідно віднести тяжкість податкового тягара, недосконалість податкового законодавства, а також найчастіше агресивну

поведінку податкових органів стосовно платників податків, в першу чергу в промислово розвинених країнах. та осіб було акумульовано достатню кількість капіталу, який шукає більш ефективне застосування.

Очевидно, що сам факт існування податкового навантаження має на увазі і пошук шляхів ухилення від оподаткування. Так, ще великий британський учений-економіст Адам Сміт вказував на можливість пошуку податкових можливостей за межами національних територіальних кордонів: «власник капіталу є власне громадянин усього світу і не пов'язаний необхідністю з якоюсь країною. Він не забариться залишити державу, в якій її піддають образливим обшукам для оподаткування обтяжливим податком, або переведе свій капітал до країни, в якій він може вести свої справи і користуватися своїм майном без обмежень» [19].

Якщо податковий тягар стає непосильно важким, необхідність уникнення податків всіма можливими способами набуває особливого значення. Отже, багато держав і юрисдикції вловили попит створення певного роду організаційних структур, що дозволяють знижувати податковий тягар, і вчасно зайняли цю нішу у світовій економіці.

Сказане вище дозволяє резюмувати, що виникнення офшорних зон – це природний, а не штучний процес, зумовлений розвитком світової економічної системи загалом і її невід'ємною складовою протягом останніх п'яти десятиліть. Крім того, можна відзначити, що розвиток офшорного бізнесу в усьому світі є результатом, наслідком процесів, що відбуваються у світовій економіці за сучасних умов.

У своєму розвитку сучасний офшорний бізнес історично пройшов такі основні етапи, які представлено на рис.1.3.

Розглянемо ширше кожний із представлених етапів створення офшорних зон.

I Етап. Епізодичний розвиток офшорного бізнесу (до кінця 1950-х рр.). Зазначимо, що суміжний з офшорами термін «податкова гавань» (англ. – taxhaven) широко використовувався вже з 1950-х рр., а перші класичні офшорні зони з'явилися в Панамі та Люксембурзі ще у 1930-х роках.

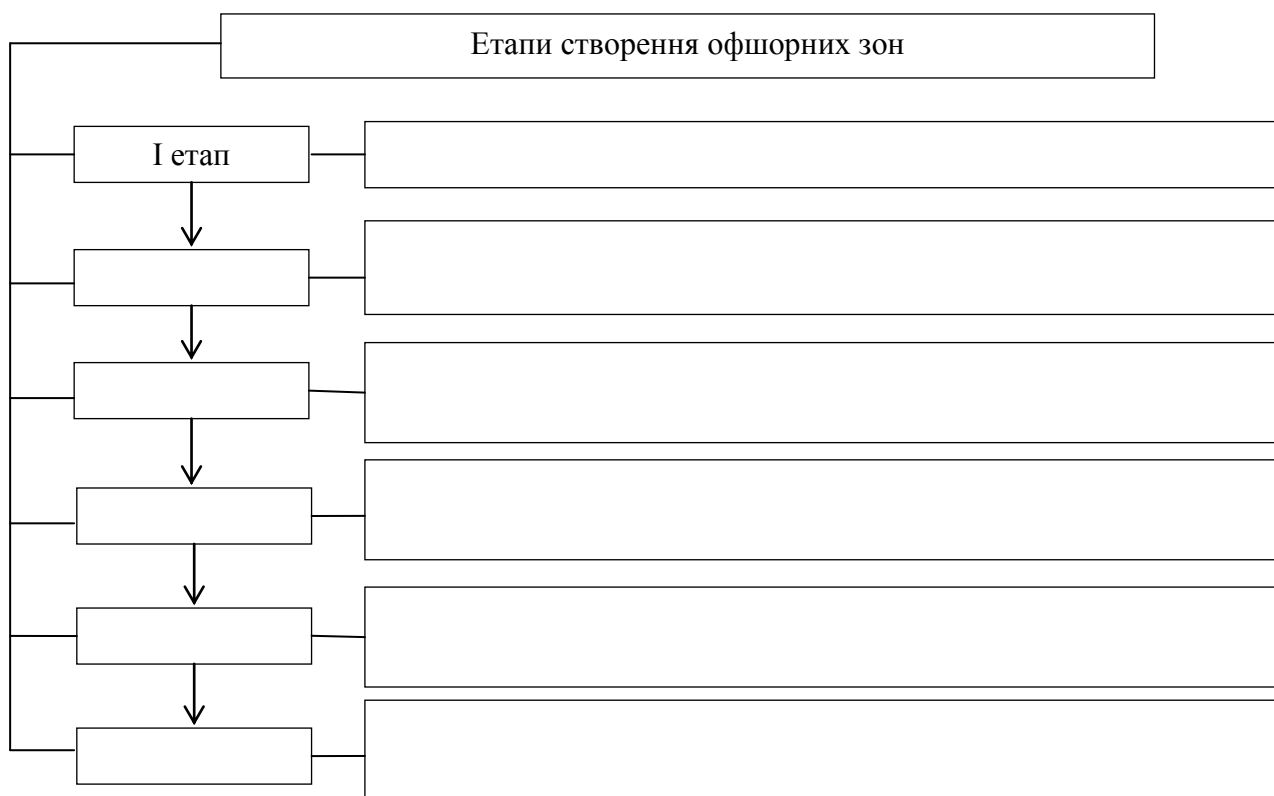

Рис.1.3. Етапи створення офшорних зон

Джерело: розроблено автором на основі [5]

II Етап. 1950-1980-і роки. – зародження офшорного бізнесу на основі примітивних схем. Причиною активного розвитку офшорів став розпад колоніальної системи та поява великої кількості незалежних держав, які зіткнулися з проблемою залучення інвестицій у свої економіки. Ряд цих країн, будучи історично економічно пов'язані з Великою Британією, стали надавати послуги з мінімізації оподаткування для британських компаній (як і в багатьох країнах Європи, у Великій Британії податкове навантаження в період післявоєнного відновлення було непомірно високим). Високі податки та жорсткий валютний контроль стимулював перетікання грошей в офшори. Так, широкого розповсюдження отримала схема «ямайський човник». На початку 1970-х років президентом Ямайки М. Менлі було введено жорсткий валютний контроль, і з Ямайки на Кайманові острови почали вирушати невеликі легкомоторні літаки з доларами США. Через деякий час банки Ямайки зіткнулися з катастрофічним

дефіцитом валюти і почали звертатися до банків на Кайманових островах з проханнями повернути гроші назад. Аналогічно для громадян Перу, де вивезення валюти з країни було заборонено, стало звичайною справою ховати її в валізах і їхати автомобілем до Панам, де вже валюта містилася в офшорні банки. На цьому етапі вперше робляться спроби обмежити діяльність офшорів в окремих країнах.

III Етап. 1980-1990-ті роки. – зростання чисельності офшорних юрисдикцій і значення офшорного бізнесу у світі, чому багато в чому сприяли валютний контроль і фінансова політика США щодо країн, що розвиваються, які на той час накопичили високі обсяги боргів. Громадяни та банки країн, що розвиваються, намагалися уникнути цього контролю, і в США стали надходити величезні обсяги капіталів через велику кількість банків у Гонконгу, на Багамських і Кайманових островах. США ж, у свою чергу, заохочували відкриття філій своїми банками в офшорах, визнаючи, що приплив доларової ліквідності з країн необхідний зниження процентних ставок і дефіциту поточного платіжного балансу.

IV етап. Кінець 1990-х років. – 2000 р. – масштабний розвиток офшорного бізнесу, що виявлялося в наступному:

- схеми використання офшорного бізнесу ускладнюються та розширюються, до кола його суб'єктів залучаються нові країни (розпад світової соціалістичної системи);
- вперше з'являється міжнародне антиофшорне регулювання.

V етап. 2001-2004 рр. – вжиття жорстких заходів у сфері державного фінансового антиофшорного регулювання (це, зокрема, було пов'язано з терактами, що сталися у США 2001 року); короткочасне зниження активності у світовому офшорному бізнесі.

VI етап. 2005 і наш час рр., для якого характерні наступні риси:

- поступова трансформація офшорного бізнесу та його адаптація до механізмів державного контролю, що склалися; подовження та ускладнення офшорних схем та організаційно-правових форм їх реалізації;

– спроби створення механізму антиофшорного регулювання на міжурядовому рівні.

Офшорні зони, що склалися в сучасному світі, мають ряд переваг для компаній-нерезидентів, зокрема в них:

- спрощено і прискорено реєстрацію нерезидентів;
- занижено ставки податкових виплат;
- гарантовано конфіденційність для офшорних компаній (не у всіх зонах);
- операції офшорних компаній звільнено від валютного контролю з боку держави;
- полегшено доступ на ринки США, Канади, країн ЄС;
- відсутні застосовувані інших країнах торгові тарифи;
- доступні різноманітні послуги ключових транснаціональних банків [8, с.76].

На сучасному етапі офшорною зоною можна вважати суверенну державу або її частину, всередині якої зареєстрованим закордонними юридичними особами компаніям гарантуються сприятливі умови ведення бізнесу обов'язково за межами території самого офшору. Влада офшорних юрисдикцій при цьому переслідує такі цілі:

1) економічні: поповнення державного бюджету за рахунок надходжень від реєстрації та перереєстрації офшорних компаній; стягування з них податків (якщо вони є), зборів та державних мит; платежів від іноземних інвесторів, пов'язаних із наданням їм, а також їхнім родичам відповідного громадянства; надходження валютних коштів на рахунки офшорних компаній у банках офшорних юрисдикцій; приплив іноземних інвестицій у найрізноманітніші об'єкти підприємництва; оплата офшорними компаніями оренди або придбання ними у власність офісних приміщень, а також різноманітних бізнес-послуг (страхових компаній, консалтингових агенцій, адвокатури тощо); надходження від постійно діючих секретарських представництв, а також їх співробітників за

проживання, харчування, дозвілля, користування послугами ЖКГ, інформаційне обслуговування та зв'язок, внутрішній транспорт тощо);

2) соціальні: працевлаштування в офшорних компаніях місцевого населення (номінальних директорів та акціонерів, кур'єрів, секретарів, обслуги), що веде до зростання зайнятості та добробуту громадян, а отже, і політичної стабілізації; збільшення чисельності населення офшору з допомогою постійного чи тимчасового припливу іноземних інвесторів та його родичів, необхідних обслуговування офшорних компаній іноземних фахівців; підвищення рівня соціального, медичного, освітнього, інформаційного обслуговування як гостей, так і місцевого населення, які мають доступ до необхідної сучасної інфраструктури;

3) науково-технічні: впровадження та поширення нових технологій у кредитно-фінансову сферу, державні владні органи, інфраструктуру; підвищення рівня міжнародного інформаційного та транспортного обслуговування для забезпечення ефективної взаємодії офшору з іншими міжнародними суб'єктами та міжнародними фінансовими центрами;

4) іміджеві: підвищення ступеня інтегрованості офшорної зони (як правило, невеликий за розмірами території та ВВП) у міжнародну економіку за рахунок надання різноманітних бізнес-послуг, насамперед фінансових; підвищення привабливості та авторитету серед зарубіжних інвесторів успішного офшору може супроводжуватися збільшенням в'їзного туризму, що дозволяє паралельно отримувати значні доходи як владі, так і бізнесу, а також населенню офшорної зони; участь офшору у міжнародній угоді про автоматичний обмін податковою інформацією, що звужує його можливості забезпечення конфіденційності для зацікавлених закордонних бізнесменів та чиновників, підвищує рівень цивілізованості та атрактивності для законослухняного іноземного та вітчизняного бізнесу [7].

На сучасному етапі розвитку, для набуття статусу офшорної зони бажано наявність наступних передумов:

1. Політична стабільність, відсутність проявів екстремізму, сепаратизму, терористичних загроз, що має першочергове вирішальне значення для збереження та зміцнення довіри зарубіжних інвесторів та гарантій незмінності наданих пільг та сприятливого режиму підприємницької діяльності. Неприйнятні території та країни, які мають політичні, історичні проблеми із сусідніми державами. Вітається не входження у військово-політичні міжнародні спілки та блоки.

2. Розвинена та багатогранна сучасна бізнес-інфраструктура, що включає необхідні для офшорного бізнесу банки, страхові компанії, адвокатські та консалтингові бюро, фірми із забезпечення сучасного міжнародного зв'язку з будь-якими куточками Землі, арбітражні суди тощо.

3. Обов'язкова присутність на постійній основі авторитетних банків, глибоко інтегрованих у міжнародну фінансову систему, здатні безперешкодно та оперативно забезпечити міжнародні фінансові потоки між офшорами та їх партнерами по всьому світу під час реалізації найрізноманітніших офшорних схем. Вони повинні мати можливість забезпечити резидентам офшорної зони доступ до дешевих та довгострокових фінансових ресурсів.

4. Наявність достатньої кількості кваліфікованих фахівців та працівників необхідних спеціальностей, які можуть на найвищому та якісному рівні не лише забезпечити різноманітне обслуговування секретарських представництв офшорних компаній, а й сприяти задоволенню всіх відповідних життєвих запитів та потреб їхніх співробітників, а також власників офшорного бізнесу, акціонерів, бенефіціарів та членів їх сімей. Втім, у разі потреби до офшору можуть бути доставлені у разі потреби необхідні фахівці з інших країн.

5. Незалежна, прозора, визнана в міжнародному співтоваристві судова система, здатна забезпечити на високому професійному рівні захист прав власності, інтересів бізнесу, справедливо вирішувати суперечки суб'єктів господарювання як між собою, так і з державними органами будь-якої компетентності. Як правило, офшори працюють у сферах англійського загального права, європейського корпоративного законодавства, рідше – корпоративного законодавства США.

6. Сприятливе з погляду погодно-кліматичних та екологічних факторів середовище проживання для працівників секретарських представництв, власників, акціонерів офшорних компаній, а також членів їх сімей. Необхідні сучасні медичні та освітні заклади. Оптимально, якщо офшор одночасно є розвиненим, успішним, давно існуючим, але популярним центром міжнародного туризму. Тоді можливе органічне поєднання успішної професійної роботи офшорної компанії, а також користування її власниками та співробітниками всім набором туристичних благ (пізнавальних, лікувально-рекреаційних, розважальних, спортивних тощо).

7. Знаходження у сфері поширення мінімум однієї чи кількох іноземних мов міжнародного культурного, професійного спілкування (англійської, французької, іспанської, португальської). Це стосується не лише офшорних чиновників, фахівців банківської сфери, страхування, консалтингу, адвокатури, судочинства, правоохоронних органів, а й працівників сфери обслуговування (транспорт, зв'язку, громадського харчування, торгівлі, готельного господарства, медичних установ тощо). Відносно найбільш успішні як офшори колишні колонії або залежні держави і території, а також країни з розвиненим міжнародним туризмом. Одним із проявів прогресуючої глобалізації є неухильне підвищення ролі англійської – мови міжнародного спілкування.

8. Низький рівень економічної та кримінальної злочинності, у тому числі вуличної, відсутність організованої злочинності. Мінімум загрози для самих бізнесменів та членів сімей, їх майна, а також самого бізнесу є одним із найвагоміших критеріїв при прийнятому рішенні іноземним підприємцем про вибір країни – місця вкладення капіталів, місця тимчасового чи постійного проживання (у разі отримання відповідного громадянства).

9. Вигідне географічне розташування поблизу міжнародних магістральних транспортних коридорів та комунікацій, великих ділових центрів, насамперед світових фінансових. Важливу роль відіграє надійна та оперативна міжнародна транспортна доступність (насамперед авіаційним та морським сполученням) [3, с.109].

1.3. Правовий режим функціонування офшорних зон

Як раніше говорилося, офшорна зона – це юрисдикція, у якій законодавчо визначено організаційно-правові основи офшорного бізнесу та умови, за дотримання яких бізнес вважатиметься офшорним. У цьому розділі йтиметься про правових засадах формування офшорних зон. Насамперед, у кожній країні, незалежно від економіки, територій та її історії, існує своя правова система. Саме вона визначає законність та порядок функціонування як фізичних, так і юридичних осіб.

Щодо офшорних зон, існує три правові системи: англосаксонська (вона ж острівна), франко-німецька (також її називають континентальною) та американська [17].

До категорії загального права офшорних зон відносять країни колишні колонії Великобританії. Раніше ця система була поширена у всій Британській імперії, а тепер використовується країнами Британської співдружності: о-ва Мен, Джерсі та Гернсі, Співдружність Багамських островів, Британські Віргінські та Бермудські о-ви, Ірландія, Гонконг, Кіпр та ін. Закони, що встановлюють право партнерств у цих офшорних зонах, регламентуються Британським законом про партнерства 1890, а в основі законів про ведення підприємницької діяльності взято Закон Великобританії про компанії 1948 року [13].

В основі континентального права офшорних зон використовується французький закон про компанії 1864 р. До них відносяться Угорщина, Люксембург, Ліхтенштейн, Нідерланди, Швейцарія і та ін.

Що стосується американської правової системи регулювання офшорних зон, то воно спирається на закони офшорного штату Делавер. Яскравим прикладом виступають Американські Віргінські острови, Співдружність Пуерто-Ріко, Вайомінг і Делавер.

Бурхливий розвиток офшорів після Другої світової війни викликав хвилювання з боку багатьох країн та міжнародних організацій. Насамперед це було з тенденцією вивезення капіталу. Внаслідок цього, в 1989 році за рішенням

країн «Великої сімки» була створена міжурядова організація, яка займається виробленням світових стандартів у сфері протидії відмиванню злочинних доходів (ПОД) та фінансуванню тероризму (ФТ) – Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей.) (англ. Financial Action Task Force on Money Laundering - FATF).

Здійснює контроль над офшорними зонами Міжнародний валютний фонд (МВФ) та низку міжнародних організацій, що стосуються взаємодії держав із офшорними зонами. Кожна держава має право встановлювати свої закони щодо ведення бізнесу в офшорних територіях [12].

У сучасному світі офшорні зони з метою формування свого підприємницького законодавства активно застосовують англо-американську та романо-германську правові моделі. Перша опирається на джерела англійського права та права США. Багато англійських і американських правових актів, що регулюють офшорну діяльність комерційних організацій, невеликими змінами екстраполюються в правові акти офшорних юрисдикцій і відіграють важливу роль у залученні іноземних інвестицій. У більшості офшорних держав в якості джерел права активно застосовуються звичаї і судовий прецедент.

Друга правова модель (система континентального права) використовують у офшорних зонах з урахуванням рецепції римського приватного права. Основним джерелом (формою) права у таких зонах є нормативний правовий акт. Інші джерела відіграють допоміжну роль. У більшості європейських країн, на території яких розташовані офшорні зони, є кодифіковане цивільне та податкове законодавство і важливе значення надається підзаконним нормативним правовим актам. У багатьох державах судові рішення не визнаються джерелами права, але широко застосовується тлумачення законів [18].

Залежно від того, яка модель права переважає на території офшору – англо-американська чи романо-німецька – різне правове регулювання одержують комерційні організації, які там функціонують. Офшорні комерційні організації, засновані на англо-американській правовій моделі, можуть створюватися в таких організаційно-правових формах, як партнерство, компанія (корпорація), холдинг

(група компаній), фонд та ін. Велику популярність набули міжнародні ділові компанії (IBC) та компанії з обмеженою відповідальністю (LLC). Найбільш значущими організаційно-правовими формами підприємництва в європейській (континентальній) офшорній правовій моделі є товариство з обмеженою відповідальністю та акціонерне товариство. На їх основі можуть організовуватися поширені в офшорних зонах холдингові, фінансові та страхові компанії. Вони передбачаються у законодавстві Австрії, Бельгії, Іспанії, Португалії, Ліхтенштейну, Люксембургу, Данії, Нідерландів, Швейцарії та інших країн.

Реєстрація компанії в офшорній зоні здійснюється за допомогою використання спеціалізованих послуг реєстраційного агента, тобто уповноваженого посередника між державними органами, що здійснюють адміністративне регулювання в державі, та офшорними компаніями, що реєструються на території цієї держави. Для реєстрації в офшорній зоні реєстратору необхідно надати копії всіх національних установчих документів. Законодавство ряду держав закріплює положення, згідно з якими власником або керівником офшорної компанії має право бути лише громадянин держави, на території якої знаходиться офшорна зона. У такому разі реальним власником юридичної особи є інвестор, а номінальним стає громадянин держави, на території якої знаходиться офшорна зона. Між ними полягає трастова декларація, де інвестор виступає як бенефіціарний власник [22].

Наведемо приклад популярних офшорних зон та їх законодавчі акти, суть яких відбиває особливість реєстрації та ведення бізнесу цих територіях.

На острові Кіпр діють закони, що ґрунтуються англосаксонською правовою системою. Тут, головний закон, що визначає порядок реєстрації компанії, є Закон про компанії Республіки Кіпр (глава 113). Його відображенням є Закон про компанії Англії та Уельсу 1948, який був істотно змінений через втрату актуальності.

На Кайманових островах, як і в Республіці Кіпр, діяв Закон про компанії Англії та Уельсу 1948 р. Згодом цей Закон був оновлений у 2013 році, що

дозволило Каймановим островам здійснювати реєстрацію компаній іноземних резидентів на сучасному законодавстві.

До 2004 року на території Британських Віргінських островів діяло два Закони про компанії. Один передбачав законодавство для місцевих компаній, інший – для офшорних. Це було пов'язано з тим, що близько 500 місцевих компаній були зареєстровані в цій зоні і для них діяв особливий закон, який відрізнявся від офшорного податкового законодавства. В даний час основним документом, що регулює реєстрацію та функціонування компаній, є закон «Про комерційні компанії» The BVI Business Companies Act (№ 16 від 2004 р.). У цьому вся законі податкове законодавство та порядок реєстрації підприємств немає розподілу комерційних фірм на місцеві та офшорні, а об'єднує в одне поняття – компанія. Як причину такої зміни наводиться актуальність зміни законодавства комерційних фірм, т.к. низка положень не змінювалися з 1882 року. Протягом 5 років, з моменту набрання чинності Законом про комерційні компанії, на території островів проходила добровільна перереєстрація фірм.

Виконавчим органом контролю та регулювання компаній на території Британських Віргінських островів виступає Комісія з фінансових послуг (British Virgin Islands Financial Services Commission), права якої прописані в Законі «Про Комісію з фінансових послуг» від 2001 року (The Financial Services Commission Act).

Відповідно до ст. 240 Закону «Про компанії» та ст. 54 Закону про Комісію (в ред. 2004 р.) Виконавча рада Британських Віргінських Островів має право за рекомендацією Комісії прийняти загальний регламент щодо реалізації положень Закону та спеціальні регламенти щодо будь-яких дій, які мають або можуть бути приписані Комісії відповідно до Закону 2004 р. У 200 р. Радою було видано спеціальні правила діяльності Комісії. На підставі розділу 41(1) Закону про Комісію у 2009 р. Радою було прийнято Кодекс інструкцій, в якому детально описано процедури, які здійснюються Комісією з фінансових послуг [19].

У деяких юрисдикціях може не існувати спеціального податкового законодавства, що характерне для класичних офшорних юрисдикцій. Однак через

особливості їх сформованого податкового та корпоративного законодавства, такі юрисдикції можуть бути віднесені до категорії офшорних. Офшорна юрисдикція визначається не тільки наявністю спеціального податкового законодавства, але й рядом інших факторів. Деякі з цих факторів включають низький рівень оподаткування, недискримінаційність до нерезидентів, конфіденційність, спрощену процедуру реєстрації та управління компаніями, відсутність обмежень на переміщення капіталу тощо. Отже, навіть у відсутність спеціального податкового законодавства, деякі юрисдикції можуть забезпечувати певні переваги для підприємств іноземного походження, що шукають оптимальні умови оподаткування та управління своїми активами.

При створенні офшорних компаній, які мають спеціальний податковий статус, можуть бути використані різні організаційно-правові форми. До найпоширеніших з них належать:

- компанії (корпорації): це юридичні особи, які мають окреме юридичне і фінансове існування від своїх засновників та власників. Вони часто використовуються для офшорних операцій з метою зменшення податкового тягаря та забезпечення конфіденційності.

- акціонерні товариства: це форма організації, де власники мають акції, що представляють їхні інтереси. Вони можуть бути використані для офшорних структур з метою управління активами та оптимізації оподаткування [15, с.98].

Однак, останнім часом дійсно зросло зацікавлення у використанні інших організаційно-правових форм, таких як трасти та різні фонди, для створення офшорних структур. Траст є юридичною угодою, за якою одна особа (трастер) передає власність на певне майно чи активи іншій особі (трасті). Трасти часто використовуються для збереження та управління активами, забезпечення спадкового планування та конфіденційності. Офшорні фонди можуть бути створені для збору та управління коштами і активами в інтересах інвесторів. Їх особливістю є те, що їхні активи часто відокремлені від активів засновників та інвесторів, що забезпечує їх захищеність та конфіденційність.

Використання партнерств або товариств для офшорної діяльності є популярним підходом. Офшорні партнерства або товариства можуть мати різні організаційно-правові форми, такі як обмежене партнерство (Limited Partnership, LP) або товариство з обмеженою відповідальністю (Limited Liability Partnership, LLP). Одна з особливостей цих організаційно-правових форм є необхідність здійснювати основну діяльність за межами материнської юрисдикції. Це означає, що діяльність партнерства або товариства, яке має офшорний статус, не повинна бути спрямована на внутрішній ринок країни, в якій вони зареєстровані. Замість цього, такі організації зазвичай займаються зовнішньою торгівлею, інвестиціями, управлінням активами або наданням послуг за межами своєї домашньої юрисдикції. Цей підхід може бути привабливим для підприємств, оскільки він дозволяє скористатися офшорними перевагами, такими як низькі податкові ставки, конфіденційність та захищеність активів, водночас забезпечуючи легальність діяльності відповідно до вимог законодавства. Проте, варто враховувати, що правила та обмеження щодо використання партнерств або товариств для офшорної діяльності можуть відрізнятися в залежності від конкретних юрисдикцій.

Компанії міжнародного бізнесу (International Business Companies, IBC) є популярними організаційно-правовими формами в багатьох офшорних юрисдикціях. IBC є спеціальним типом компаній, призначених для міжнародних торговельних операцій та інвестиційної діяльності за межами юрисдикції їх реєстрації.

Особливості IBC можуть варіюватися залежно від конкретної юрисдикції, але основні риси, які їх відрізняють від звичайних офшорних компаній, включають:

1. Обмежений обсяг діяльності в реєструючій юрисдикції: IBC зазвичай мають обмеження в здійсненні бізнесу в реєструючій країні або обмеження на ведення бізнесу з місцевими резидентами. Вони зазвичай мають право займатися бізнесом тільки за межами своєї юрисдикції.

2. Приватність та конфіденційність: ІВС забезпечують високий рівень конфіденційності. Власники та директори можуть бути недоступні для публічності, а інформація про власників часто не розголошується.

3. Спрощена корпоративна структура: ІВС можуть мати спрощену структуру управління та вимоги до звітності. Це дозволяє зменшити бюрократію та витрати на адміністрування.

4. Податкові переваги: ІВС зазвичай мають низькі або нульові ставки податку на прибуток, дивіденди, податок на успадкування або інші податки. Вони можуть використовуватися для зменшення податкового тягару шляхом перенесення прибутків та активів до офшорної компанії із вищими податковими ставками. Це дозволяє зменшити оподаткування прибутку, дивідендів, капіталовкладень та інших операцій. Також ІВС можуть бути використані для захисту активів, конфіденційності бізнес-операцій, спадкового планування та забезпечення гнучкості управління бізнесом.

Важливо відзначити, що використання ІВС повинно відбуватися відповідно до законодавства та податкових правил відповідної юрисдикції.

Деякі офшорні юрисдикції не вимагають ведення відкритого реєстру акціонерів, що дозволяє зберегти конфіденційність власників компаній. Вказані вами юрисдикції, такі як Антигуа і Барбуда, Джерсі, Самоа, Кайманові острови, Кіпр, Мальта, Нідерланди, Швейцарія та інші, можуть мати законодавство, яке не вимагає публічної доступності інформації про акціонерів компаній. Це може бути привабливо для бізнесу, який прагне зберегти приватність та конфіденційність щодо своїх акціонерів і власників. Відсутність вимоги щодо ведення відкритого реєстру акціонерів у цих юрисдикціях дозволяє зберегти анонімність та захист інформації про власність компаній.

Деякі офшорні юрисдикції, такі як Антигуа і Барбуда, Беліз, Вануату, Самоа, острови Кука, Сент-Кітс і Невіс, Панама та інші, відомі своєю політикою збереження конфіденційності і таємниці щодо діяльності офшорних фірм. У цих юрисдикціях існують законодавчі та регуляторні рамки, які дозволяють зберігати конфіденційність даних про бізнес-структури, власників, директорів та акціонерів

компаній. Інформація про банківські рахунки, фінансові операції та інші деталі також може бути під суворими правилами з конфіденційності. Це може бути привабливо для бізнесу, який бажає зберегти приватність, захистити комерційну інформацію та уникнути небажаної публічності. Однак, важливо мати на увазі, що дотримання правил та вимог відповідних юрисдикцій є обов'язковим, і деякі з цих юрисдикцій можуть співпрацювати з міжнародними організаціями у справах фінансової звітності та боротьби зі злочинністю, зокрема відмиванням грошей.

Важливо пам'ятати, що при використанні офшорних юрисдикцій необхідно дотримуватися законодавства та правил відповідної юрисдикції, а також дотримуватися міжнародних норм і вимог у сфері фінансової звітності та протидії відмиванню грошей.

Сьогодні сучасне глобальне регулювання офшорного бізнесу викликає багато питань. Світове регулювання офшорного бізнесу відбувається у двох напрямках: протидія недобросовісній податковій конкуренції та боротьба з фінансуванням злочинної діяльності. На міжнародному рівні це є сферою діяльності ОЕСР. На національному рівні офшорне регулювання полягає у створенні законодавства з метою істотно знизити втрати від діяльності офшорних компаній. З метою контролю глобальних фінансових операцій, а також запобігання можливості використання офшорних зон нерезидентами для ухилення від виконання законів своєї країни необхідно створити законодавчу базу, узгоджену з усіма державами світу.

Необхідно узгодити застосування жорстких заходів з моніторингу та контролю офшорного бізнесу, боротьбою з незаконними фінансовими операціями з відмиванням грошей і кримінальних прибутків. Держави, які занесені до «чорного списку» повинні провести масштабні реформи правової та контролюючої систем регулювання фінансового сектору. У країнах з розвиненою економікою серйозні компанії намагаються все частіше не підписувати контракти з офшорними компаніями.

Висновки до розділу 1

Вивчення праць зарубіжних і вітчизняних вчених та узагальнення існуючих поглядів на сутність офшорних зон дало змогу дійти висновку, що офшорні зони визначаються як географічні території, які пропонують сприятливі податкові та регуляторні умови для бізнесу та фізичних осіб. Результати узагальнення теоретичних положень економічної сутності офшорних зон, полягають в їхній здатності забезпечити інвесторам податкову економію, конфіденційність і гнучкість. Ці зони часто характеризуються низькими або нульовими податковими ставками, суворими законами про банківську таємницю та гнучкими корпоративними структурами. Причиною появи офшорних зон та розвитку інтересу до них стала глобалізація. Підприємці отримали доступ до світового ринку. Тепер вони знайомі з особливостями оподаткування у різних країнах, тому можуть обирати місце розташування головного офісу, яке буде вигідним для ведення бізнесу. Сьогодні у всьому світі діє кілька десятків офшорних зон. Підприємці мають вибір, тому зони конкурують між собою за залучення потенційних платників. Для деяких країн офшорні зони є основним джерелом прибутків. При цьому вони дають можливість для ведення як офіційного бізнесу, так і для незаконних угод.

В роботі виконане системне та комплексне дослідження виникнення офшорних зон, що дозволило уточнити наступне: виникнення офшорних зон – це природний, а не штучний процес, зумовлений розвитком світової економічної системи загалом і її невід’ємною складовою протягом останніх п’яти десятиліть. Крім того, можна відзначити, що розвиток офшорного бізнесу в усьому світі є результатом, наслідком процесів, що відбуваються у світовій економіці за сучасних умов. У своєму розвитку сучасний офшорний бізнес історично пройшов такі основні етапи: I Етап. Епізодичний розвиток офшорного бізнесу (до кінця 1950-х рр.); II Етап. 1950-1980-і роки. – зародження офшорного бізнесу на основі примітивних схем; III Етап. 1980-1990-ті роки. – зростання чисельності офшорних юрисдикцій і значення офшорного бізнесу у світі, чому багато в чому сприяли валютний контроль і фінансова політика США щодо країн, що розвиваються, які

на той час накопили високі обсяги боргів; IV етап. Кінець 1990-х років. – 2000 р. – масштабний розвиток офшорного бізнесу; V етап. 2001-2004 рр. – вжиття жорстких заходів у сфері державного фінансового антиофшорного регулювання; VI етап. 2005 рік і наш час: поступова трансформація офшорного бізнесу та його адаптація до механізмів державного контролю. На сучасному етапі розвитку, для набуття статусу офшорної зони бажано наявність наступних передумов: політична стабільність; розвинена та багатогранна сучасна бізнес-інфраструктура; обов'язкова присутність на постійній основі авторитетних банків, глибоко інтегрованих у міжнародну фінансову систему; незалежна, прозора, визнана в міжнародному співтоваристві судова система, здатна забезпечити на високому професійному рівні захист прав власності, інтересів бізнесу, справедливо вирішувати суперечки суб'єктів господарювання як між собою, так і з державними органами будь-якої компетентності.

Офшорна діяльність стає ключовим методом податкового планування підприємства. Право та законодавство офшорних територій потребує постійної еволюції. Безперечно, це пов'язано з рухом капіталу в епоху глобалізації та потребує детального правового становища офшорних юрисдикцій. Звісно, кожній компанії характерна певна офшорна юрисдикція, де діє різна система права. Сьогодні сучасне глобальне регулювання офшорного бізнесу викликає багато питань. Світове регулювання офшорного бізнесу відбувається у двох напрямках: протидія недобросовісній податковій конкуренції та боротьба з фінансуванням злочинної діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

2.1. Асиметрії та тенденції інвестування в офшорні зони

Інвестування в офшорні зони включає в себе розміщення коштів або активів в країні, де діють податкові переваги та фінансові привілеї для іноземних інвесторів. Офшорні зони зазвичай пропонують низькі або нульові ставки оподаткування, конфіденційність та спрощені процедури ведення бізнесу.

Щодо асиметрій і тенденцій інвестування в офшорні зони, ось деякі ключові аспекти:

1. Податкові переваги: багато офшорних зон пропонують низькі або нульові ставки оподаткування на прибуток, дивіденди, відсотки та капіталовкладення. Це може значно зменшити податкове навантаження для інвесторів. Однак, такі податкові переваги також призводять до асиметрій між офшорними та резидентськими інвесторами, що може викликати суперечки та дискусії щодо справедливості таких практик.

2. Зниження регуляторних обмежень: офшорні зони можуть мати менші регуляторні обмеження та більш сприятливе регулювання для певних видів бізнесу. Це може спонукати інвесторів до розміщення своїх активів у таких юрисдикціях, де їх діяльність буде менше регламентована або де існує спеціальна регуляторна рамка для їх сектору.

3. Географічне розташування: деякі офшорні зони розташовані в стратегічно важливих географічних місцях, наприклад, поруч з великими ринками або транспортними вузлами. Це може забезпечити інвесторам доступ до нових ринків, зручний доступ до глобальної торгівлі та низькі транспортні витрати. Наприклад, офшорні зони, розташовані поруч з морськими пристанями або

аеропортами, можуть забезпечити швидкий та ефективний зв'язок з іншими країнами та ринками.

4. Диверсифікація ризиків: інвестування в офшорні зони може допомогти інвесторам диверсифікувати їхні портфелі та зменшити ризики, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю в їх власних країнах. Розташування активів в різних юрисдикціях може створити більш стійкий і стабільний портфель.

5. Потенційні правові переваги: деякі офшорні зони можуть мати спеціальні правові рамки, які сприяють захисту майна, зниженню ризиків і забезпеченню більш сприятливих умов для бізнесу. Це може включати створення спеціальних структур, таких як офшорні компанії, фонди або трестові фонди, які надають додаткові переваги для інвесторів.

Варто зазначити, що інвестування в офшорні зони також пов'язане з певними ризиками, включаючи зміну податкових політик, зміни у регуляторному середовищі та недостатню прозорість. Перед прийняттям рішення про інвестування в офшорну зону важливо добре зрозуміти її правову, фінансову та політичну ситуацію, а також уважно розглянути свої цілі та ризики.

Відповідно до найновіших даних Tax Justice Network 2021 наведемо перелік топ 10 офшорних зон в табл.2.1. В даний перелік увійшли такі країни:

Британські Віргінські острови (VGB),

Кайманові острови (CYM),

Бермудські острови (BMU),

Нідерланди (NLD),

Швейцарія (CHE),

Люксембург (LUX),

Гонконг (HKG),

Острів Джерсі (JEY),

Сінгапур (SGP),

Об'єднані Арабські Емірати (ARE).

Таблиця 2.1

Топ-10 кращих податкових Гаваней у світі

№	Офшорні фінансові центри	Частка індексу корпоративних гаваней (Corporate Tax Haven Index)	Частка у світових прямих іноземних інвестиціях	Оцінка податкової гавані (Tax haven score)
1	Британські Віргінські острови (VGB)	6,4%	2,3%	100
2	Кайманові острови (CYM)	6,0%	1,9%	100
3	Бермудські острови (BMU)	5,7%	1,6%	100
4	Нідерланди (NLD)	5,5%	11%	80
5	Швейцарія (CHE)	5,1%	3,4%	88
6	Люксембург (LUX)	4,1%	9%	74
7	Гонконг (HKG)	4,1%	5,5%	78
8	Джерсі (JEY)	3,9%	0,51	100
9	Сінгапур (SGP)	3,9%	2,3%	85
10	Об'єднані Арабські Емірати (ARE)	3,8%	0,54%	98

Джерело: складено автором на основі [19]

Отже, найбільшу частку за індексом корпоративних гаваней займають Британські Віргінські острови, а саме 6,4%, на другу місці Кайманові острови 6%, наступними за рейтингом йдуть Бермудські острови 5,7%, частка індексу корпоративних гаваней в Нідерландах 5,5%, Швейцарія посіла п'яте місце – 5,1%.

Деякі країни встановлюють нульовий або дуже низький рівень оподаткування для певних видів доходів або для певних груп платників податків.

В табл.2.2. представлено країни, які не стягують податок на прибуток корпорацій у 2022 році.

Таблиця 2.2

Країни, які не стягують податок на прибуток корпорацій у 2023 році

№	Країна	Списки ЄС	Список FATF	Список ОЕСР
1	2	3	4	5
1	Ангілья	«сірий»	-	«чорний»
2	Багамські острови	«сірий»	-	-
3	Бахрейн			-

1	2	3	4	5
4	Беліз	«сірий»	-	-
5	Бермудські острови	«сірий»	-	-
6	Британські Віргінські острови	«сірий»	-	-
7	Кайманові острови	-	«сірий»	-
8	Гернсі	-	-	-
9	Острів Мен	-	-	-
10	Джерсі	-	-	-
11	Сен-Бартелемі	-	-	-
12	Токелау	-	-	-
13	Острови Теркс і Кайкос	«сірий»	-	-
14	Об'єднані Арабські Емірати	-	-	-
15	Вануату	«чорний»	-	«сірий»
16	Острови Уолліс і Футуна	-	-	-

Джерело: складено автором на основі [19]

Основна мета складання списків ЄС – покращити глобальне податкове регулювання та гарантувати, що країни за межами ЄС дотримуються тих самих правил, що й країни-члени щодо прозорості оподаткування, справедливого оподаткування та впровадження протоколів фінансової безпеки. До «чорного» списку входять країни, які не вжили адекватних заходів щодо зміни свого законодавства та запобігання ухилянню від сплати податків відповідно до вимог ЄС. «Сірий» список складається з країн, які наразі не відповідають стандартам ЄС, але продемонстрували готовність змінити свій шлях і дотримуватися податкової прозорості та чесності.

Фінансові операції між клієнтами та контрагентами, афілійованими з особами з «чорного списку» FATF, блокуються банками та іншими фінансовими установами, в тому числі в Україні.

ОЕСР, або Організація економічного співробітництва та розвитку, створила низку загальноприйнятих принципів щодо обміну інформацією для податкових цілей, відомих як EOIR. ОЕСР оцінює дотримання цих інструкцій у різних регіонах, яка оцінює їх відповідно до рівня відповідності, а також ризиків, пов'язаних із дотриманням ними податкового законодавства [50].

Як зазначалось вище, на тенденції інвестування впливає фінансова конфіденційність. Індекс фінансової таємниці (англ. Financial Secrecy Index, FSI) -

це міжнародний рейтинг, який визначає рівень фінансової таємниці та конфіденційності у країнах. Індекс розроблений групою експертів і дослідників з фінансової сфери та міжнародного податкового права і публікується організацією Tax Justice Network.

FSI враховує різні фактори, такі як наявність таємних банківських рахунків, низьку рівень фінансової транспарентності, наявність спеціальних законодавчих механізмів для забезпечення конфіденційності власників активів та інше. Країни, які використовуються як фінансові центри для приховування активів, мають високий рейтинг фінансової таємниці, тоді як країни з високим рівнем фінансової транспарентності мають низький рейтинг.

FSI надає оцінки країнам з урахуванням їхньої ролі в міжнародній фінансовій системі, інвестиційного потенціалу, а також ризику використання для нелегальних фінансових операцій, таких як відмивання грошей і ухилення від оподаткування.

FSI надає корисну інформацію для дослідників, активістів та урядових органів, щоб зрозуміти міжнародну фінансову систему, проблеми фінансової таємниці та сприяти боротьбі з ними.

На відміну від чорних списків податкових гаваней, які зазвичай враховують лише закони, індекс точніше відображає, як закони та фінансова діяльність перетинаються в реальному світі, створюючи таємницю.

До «чорного списку» ОЕСР потрапила країна Ангілья, також вона знаходиться у «сірому списку» ЄС. В «сірий список» ЄС потрапили такі офшорні зони, де діє нульова ставка податку, як: Багамські острови, Беліз, Бермудські острови, Британські Віргінські острови, Острови Теркс і Кайкос. В «чорному списку» ЄЧ знаходиться країна Вануату. До «сірого списку» FATF потрапили Кайманові острови.

В табл.2.3 представлено рейтинг податкових гаваней за Індексом фінансової таємниці (FSI) у 2022 році.

Юрисдикції ранжуються за значенням FSI, щоб визначити найбільших у світі постачальників фінансової таємниці. Більший постачальник фінансової таємниці не завжди означає більш секретну юрисдикцію.

Secrecy Score – досліджує, наскільки фінансову таємницю дозволяють закони юрисдикції, що вказується на основі оцінки секретності зі 100.

Global Scale Weight – скільки фінансових послуг юрисдикція надає резидентам інших країн. Це представлено як відсоток усіх фінансових послуг у всьому світі, які надаються нерезидентам усіма юрисдикціями.

Таблиця 2.3

Рейтинг податкових гаваней за Індексом фінансової таємниці ((FSI Index) у 2022 році

№	Країна	Значення FSI	Secrecy Score	Global Scale Weight	Значення FSI в 2020 році
1	США	1951	67	25,78%	1486
2	Швейцарія	1167	70	3,91%	1402
3	Сінгапур	1167	67	5,64%	1022
4	Гонконг	927	65	3,87%	1035
5	Люксембург	804	55	11,32%	849
6	Японія	765	63	2,81%	695
7	Німеччина	681	57	5,21%	146
8	Об'єднані Арабські Емірати	648	79	0,22%	605
9	Британські Віргінські острови	621	71	0,55%	619
10	Гернсі	610	71	0,52%	564
11	Китай	578	66	0,76%	397
12	Нідерланди	556	65	0,87%	682
13	Великобританія	547	47	14,14%	534
14	Кайманові острови	516	73	0,25%	1575
15	Кіпр	510	62	1,05%	383

Джерело: складено автором на основі [34]

За результати представленого дослідження в табл.2.3, можна зробити висновки, що у 2022 році США є податковою гаванню, з найбільших секретними юрисдикціями у світі. Якщо розглянути рейтинг який проводився у 2020 році (слід відзначити, що рейтинг країн за FSI Index проводиться раз на два роки), то лідерами були: Кайманові острови з показником FSI – 1575, в 2022 році він став

516. Швейцарія займала третє місце з показником FSI 1402, а в 2022 році він знизився до 1167, але враховуючи зміни даного показника по всіх країнах, Швейцарія зайняла друге місце.

2.2. Динаміка та оцінка ефективності інвестицій в офшорні зони

Сплеск міжнародних фінансових ринків призвів до активізації руху капіталу, що створило сприятливі умови для переміщення як фінансових потоків, так і підприємницьких ресурсів не лише між окремими країнами, а й між групами країн. У наш час міграція міжнародного капіталу відображає глобалізацію та інтернаціоналізацію світової економіки. Популяризація «офшорингу» загострює питання офшорних зон та їх впливу на стан міжнародних фінансових ринків і світових економічних відносин, а також на економічний розвиток і безпеку країн. Офшорний бізнес почав проникати в нові економічні сектори та ринки. Крім того, методи, форми та структури офшорного бізнесу постійно розвиваються та ускладнюються.

Для дослідження оберемо Топ-10 кращих податкових Гаваней у світі представлених в табл.2.1. Тобто:

- 1) Британські Віргінські острови (VGB);
- 2) Кайманові острови (CYM);
- 3) Бермудські острови (BMU);
- 4) Нідерланди (NLD);
- 5) Швейцарія (CHE);
- 6) Люксембург (LUX);
- 7) Гонконг (HKG);
- 8) Джерсі (JEY);
- 9) Сінгапур (SGP);
- 10) Об'єднані Арабські Емірати (ARE).

В табл.2.2. представлено прямі іноземні інвестиції в офшорні зони за 2017-2021 роки. 2021 рік є останнім розрахунковим роком згідно даних the World Bank. Оскільки дані по Джерсі відсутні, то виключаємо із списку для аналізу.

Таблиця 2.2

Прямі іноземні інвестиції (чистий приплив) в офшорні зони за 2017-2021 роки,
млрд.дол.США

№	Офшорні центри	Роки					Відхилення (+,-)	
		2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2017	2021/ 2020
1	Британські Віргінські острови (VGB)	39,61	34,39	39,1	39,62	39,36	-0,25	-0,26
2	Кайманові острови (СУМ)	2,51	0,17	1,08	6,17	25,89	23,38	19,72
3	Бермудські острови (ВМУ)	-0,28	0,095	0,004	0,476	0,049	0,329	-0,427
4	Нідерланди (NLD)	227,39	-330,34	-14,19	-218,71	-141,74	-369,13	76,97
5	Швейцарія (СНЕ)	143,24	-160,39	8,77	-257,34	9,31	-133,93	266,65
6	Люксембург (LUX)	-27,37	-26,04	12,8	102,27	-9,05	18,32	- 111,32
7	Гонконг (HKG)	125,72	97,04	58,3	117,45	137,19	11,47	19,74
9	Сінгапур (SGP)	102,16	81,16	105,29	78,45	138,54	36,38	60,09
10	Об'єднані Арабські Емірати (ARE)	10,35	10,39	17,87	19,88	20,67	10,32	0,79

Джерело: згідно даних [38]

Для репрезентативності наведених даних в табл.2.2. зобразимо графічно прямі іноземні інвестиції в офшорні зони за 2017-2021 роки.

Отже, найкращий результат за прямим іноземними інвестиціями (чистий приплив) мають Британські Віргінські острови, хоча у динаміці спостерігається зниження прямих інвестицій в дану офшорну зону на 0,26 млрд.дол.США в 2021 році, порівняно з 2020 роком, та на 0,25 млрд.дол.США порівняно з 2017 роком. Кайманові острови в 2021 році мають прямих іноземних інвестицій в країну в розмірі 25,89 млрд.дол.США, що на 19,72 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році, та на 23,38 млрд.дол.США більше ніж у 2017 році. Прямі іноземні інвестиції в Гонконг склали 2021 році 137,19 млрд.дол.США, що на 19,74% більше ніж у 2020 році, та на 11,47% більше ніж у 2017 році. В Сінгапур в 2021 році приплив

прямих іноземних інвестицій склав 138,54 млрд.дол.США, що на 60,09 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році та на 36,38 млрд.дол.США більше ніж у 2017 році. Чистий приплив ПІІ в країну досяг свого піку в 2019 році на рівні близько 106 мільярдів доларів США. Об'єднані Арабські Емірати (ARE) у 2021 році мали приплив прямих іноземних інвестицій у розмірі 20,67 млрд.дол.США, що на 0,79 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році.

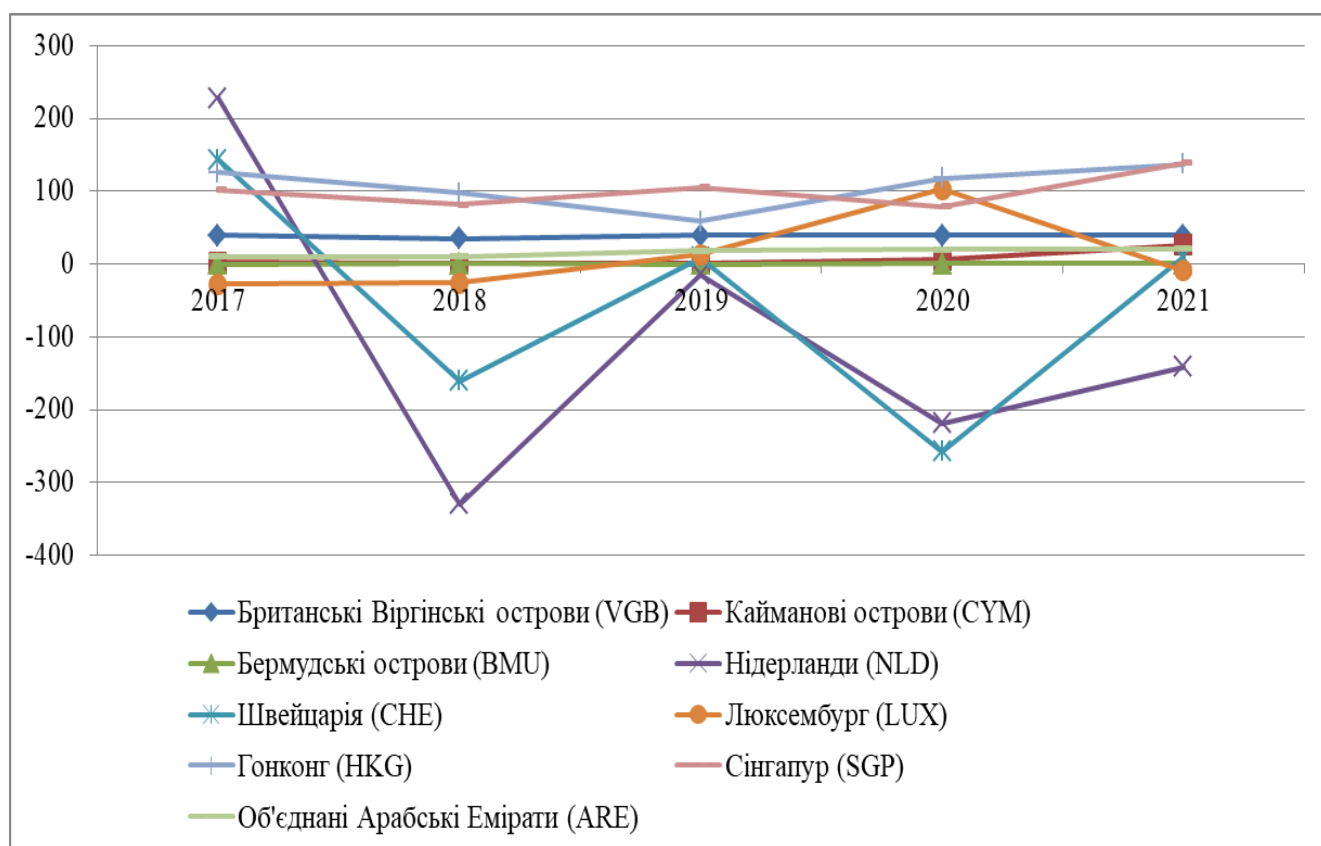

Рис. 2.1. Прямі іноземні інвестиції (чистий приплив) в офшорні зони за 2017-2021 роки, млрд.дол.США

В табл.2.3. представлено прямі іноземні інвестиції (чистий відтік) офшорні зони за 2017-2021 роки. За 2021 рік порівняно з 2020 роком можна побачити збільшення прямих іноземних інвестицій (чистий відтік) практично з кожної з аналізованої країни. Найбільше збільшення спостерігається в таких країнах як: Нідерланди та Швейцарія.

Таблиця 2.3

Прямі іноземні інвестиції (чистий відтік) з офшорної зони за 2017-2021 роки,
млрд.дол.США

№	Офшорні центри	Роки					Відхилення (+,-)	
		2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2017	2021/ 2020
1	Британські Віргінські острови (VGB)	50,9	41,59	44,15	42,28	43,22	-7,68	0,94
2	Кайманові острови (CYM)	-0,022	1,43	-0,67	0,33	21,23	21,252	20,9
3	Бермудські острови (BMU)	-0,41	-0,35	-0,37	-0,11	-0,26	0,15	-0,15
4	Нідерланди (NLD)	271,29	-273,33	-21,1	-318,59	-40,83	-312,12	277,76
5	Швейцарія (CHE)	54,33	-33,18	58,7	-133,26	-0,67	-55	132,59
6	Люксембург (LUX)	15,02	-25,48	-2,58	102,62	25,4	10,38	-77,22
7	Гонконг (HKG)	101,76	75,01	37,77	83,42	93,45	-8,31	10,03
9	Сінгапур (SGP)	62,22	22,81	66,1	38,39	50,8	-11,42	12,41
10	Об'єднані Арабські Емірати (ARE)	14,06	15,08	21,23	18,94	22,55	8,49	3,61

Джерело: згідно даних [38]

На рис.2.2. представлено графік динаміки прямих іноземних інвестицій (чистий відтік) з офшорної зони за 2017-2021 роки.

Чистий відтік прямих іноземних інвестицій з офшорної зони означає, що сума інвестицій, які виходять з цієї зони, перевищує суму інвестицій, які входять в неї. Це може статися, наприклад, якщо інвестори вирішують закрити свої бізнеси або перенести їх в інші країни, або через зміни в законодавстві чи податкових умовах офшорної зони, що роблять її менш привабливою для іноземних інвесторів. Чистий відтік прямих іноземних інвестицій з офшорної зони може мати негативні наслідки для економіки офшорної зони, так як це може призвести до зменшення зовнішніх інвестицій, розміщених в цій зоні, і втрати робочих місць. Однак, це також може бути результатом змін в глобальних економічних умовах або стратегічних рішень самого інвестора.

З даного аналізу представленого в табл. 2.3. можна зробити висновок, що найбільший відтік прямих іноземних інвестицій, із досліджуваних офшорних зон,

відбувся в Гонконзі, а саме у розмірі 93,45 млрд.дол.США, порівняно з 2002 роком він збільшився на 10,03 млрд.дол.США. В Сінгапурі відтік прямих іноземних інвестицій в 2021 році склав 50,8 млрд.дол.США, що на 12,41 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. В Британських Віргінських островах відтік ПІІ склав у 2021 році 43,22 млрд.дол.США, що на 0,94 млрд.дол. США більше ніж у 2020 році.

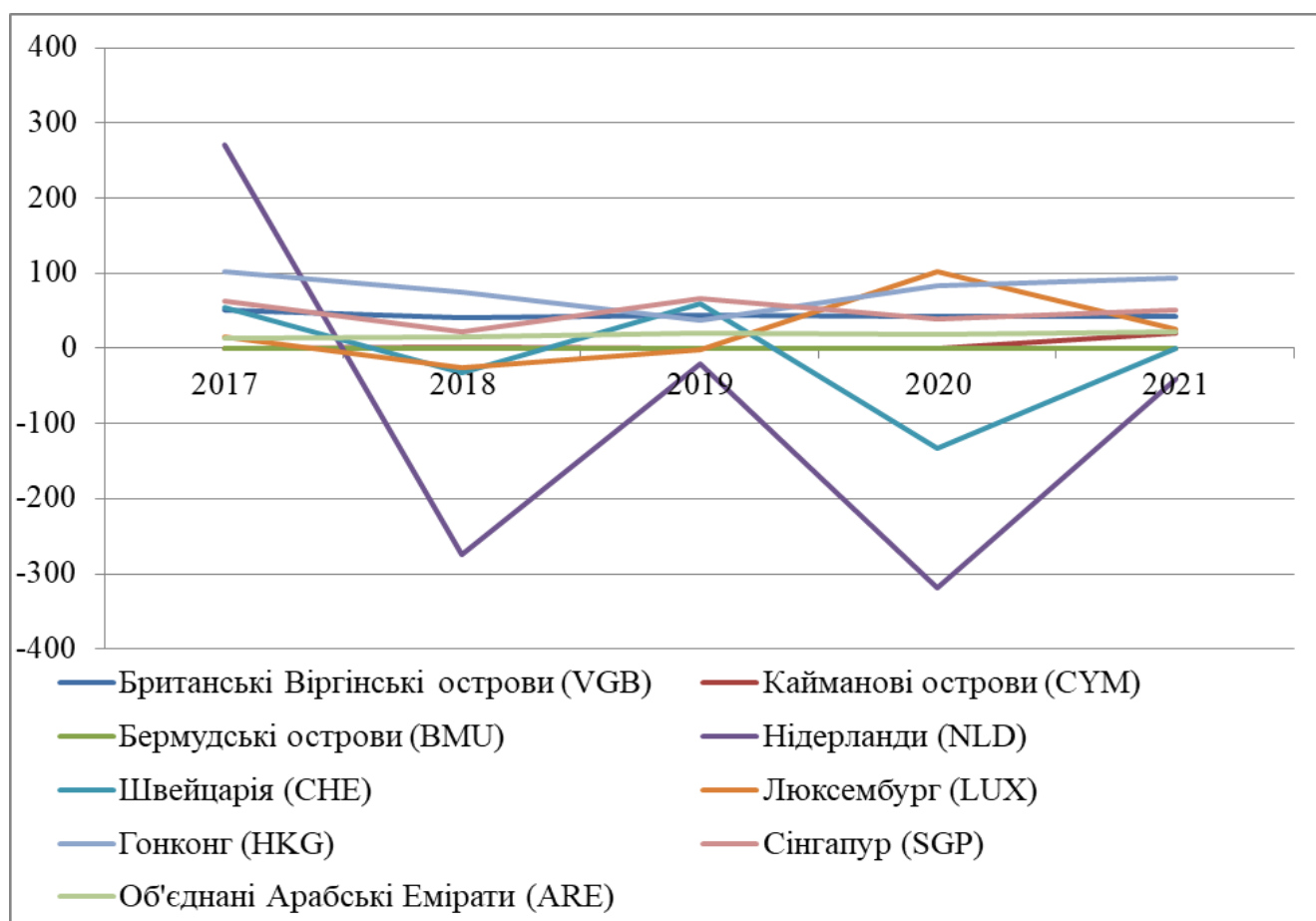

Рис. 2.2. Прямі іноземні інвестиції (чистий відтік) з офшорної зони за 2017-2021 роки, млрд.дол.США

В табл.2.4. представлено портфельні інвестиції офшорних зон. Портфельні інвестиції офшорних зон відносяться до інвестицій у цінні папери, такі як акції, облігації, фонди тощо, які знаходяться в офшорних юрисдикціях.

Таблиця 2.4

Портфельні інвестиції офшорних зон за 2017-2021 роки, млд.дол.США

№	Офшорні центри	Роки					Відхилення (+,-)	
		2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2017	2021/ 2020
1	Британські Віргінські острови (VGB)	Дані відсутні						
2	Кайманові острови (CYM)	4,84	-0,49	4,18	19,63	20,5	15,66	0,87
3	Бермудські острови (BMU)	0,69	0,92	0,57	0,85	-0,97	-1,66	-1,82
4	Нідерланди (NLD)	43,68	8,47	37,91	211,39	-93,77	-137,45	-305,16
5	Швейцарія (CHE)	26,66	11,08	5,63	33,12	37,68	11,02	4,56
6	Люксембург (LUX)	-75,97	-109,08	-111,09	16,99	-245,24	-169,27	-262,23
7	Гонконг (HKG)	-34	78,66	27,5	68,14	79,8	113,8	11,66
9	Сінгапур (SGP)	19,9	53,04	108,6	60,51	60,33	40,43	-0,18
10	Об'єднані Арабські Емірати (ARE)	Дані відсутні						

Джерело: згідно даних [38]

На рис. 2.3. представлено портфельні інвестиції офшорних зон за 2017-2021 роки.

Портфельні інвестиції країни – це інвестиції, що здійснюються іноземними інвесторами в цінні папери та фінансові активи даної країни. Ці інвестиції можуть включати придбання акцій, облігацій, депозитів, паїв в інвестиційних фондах та інших фінансових інструментів, виданих у цій країні.

Портфельні інвестиції відрізняються від прямих іноземних інвестицій, оскільки не передбачають прямого володіння часткою в підприємстві або контролю над ним. Замість цього, інвестор купує фінансові інструменти, що видаються компаніями чи урядом даної країни, і отримує дохід у вигляді дивідендів, процентів чи курсових різниць.

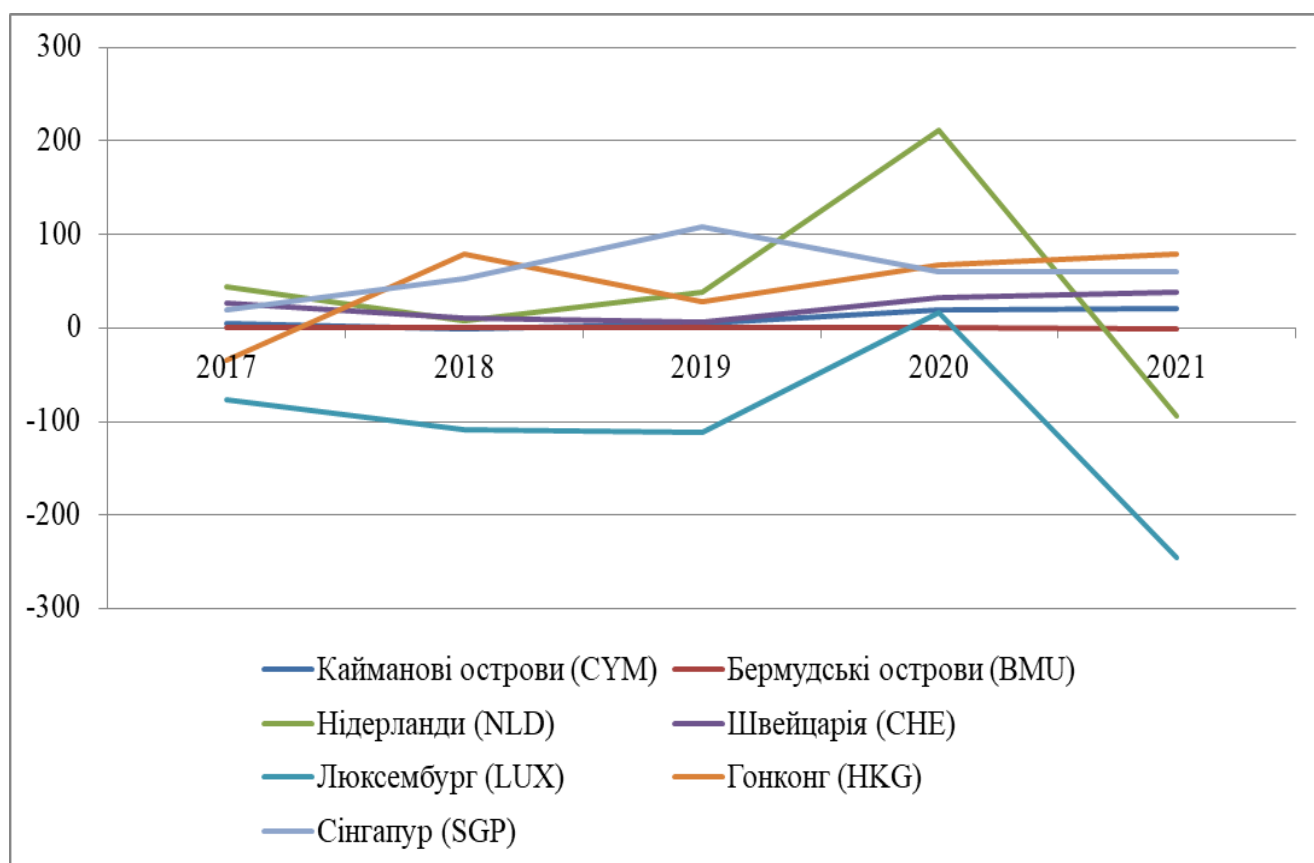

Рис.2.3. Портфельні інвестиції офшорних зон за 2017-2021 роки, млрд.дол.США

Портфельні інвестиції можуть бути як короткостроковими (наприклад, купівля та продаж акцій на фондовій біржі), так і довгостроковими (наприклад, інвестування в довгострокові облігації). Ці інвестиції можуть мати значний вплив на фінансову стабільність та економічний розвиток країни, а також на валютний курс національної валюти.

З проведеного аналізу в табл.2.4. можна побачити, що Гонконг має найбільшу суму портфельних інвестицій в 2021 році, а саме 79,8 млрд.дол.США, що на 11,66 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. Швейцарія має портфельні інвестиції обсягом 37,68 млрд.дол.США, що на 4,56 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. Портфельні інвестиції Кайманових островів склали у 2021 році 20,5 млрд.дол.США, це на 0,87 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році та на 15,66 млрд.дол.США більше ніж у 2017 році.

Є офшорні зони де портфельні інвестиції є від'ємними, слід зазначити, що якщо портфельні інвестиції країни від'ємні, це означає, що зовнішні інвестори

продавали більше цінних паперів або фінансових активів даної країни, ніж купували. Це може відбуватися з кількох причин:

1. Капіталовтрати: якщо іноземні інвестори втрачають довіру до економічної стабільності чи перспектив розвитку країни, вони можуть вирішити продати свої інвестиції та вивести капітал з країни.

2. Фінансова нестабільність: від'ємні портфельні інвестиції можуть бути результатом фінансових криз або нестабільності в країні, що зумовлює небезпеку або недовіру з боку іноземних інвесторів.

3. Регуляторні обмеження: якщо країна має обмеження або обмеження на здійснення портфельних інвестицій, це може знизити інтерес іноземних інвесторів та спричинити відплив капіталу.

Від'ємні портфельні інвестиції можуть мати негативні наслідки для країни, такі як зниження курсу національної валюти, зростання відсоткових ставок та зниження ліквідності на фінансових ринках. Такі ситуації можуть також вплинути на сприйняття інвестиційного клімату та можливості для економічного зростання країни. Найнижчий показник за портфельними інвестиціями країни має Люксембург, а саме (-245,24) млрд.дол.США, в 2020 році портфельні інвестиції складала 16,99 млрд.дол.США.

2.3. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання

Офшорні зони, які вважаються юрисдикціями з низьким рівнем оподаткування та регулювання, можуть мати кілька негативних наслідків:

1. Ухилення від оподаткування: Одним з основних аспектів офшорних зон є зменшення податкового навантаження на бізнеси та індивідуальних підприємців. Це може призводити до збитків у податкових надходженнях для країн, де фірми насправді здійснюють свою діяльність. Це може вплинути на здатність урядів забезпечувати публічні послуги та інфраструктуру.

2. Відтік капіталу: Офшорні зони приваблюють інвестиції з усього світу, оскільки надають бізнесам більш сприятливі умови. Це може спричинити відтік

капіталу з країн, де він був зароблений, до офшорних зон. Як результат, країни втрачають інвестиції, робочі місця та можливості для розвитку своєї власної економіки.

3. Нерівність: Офшорні зони можуть підкреслювати нерівність між багатими та бідними. Багаті індивідуальні підприємці та компанії можуть використовувати офшорні зони для уникнення оподаткування, тоді як бідніші верстви населення не мають таких можливостей і нерівномірно несуть фіскальне навантаження.

4. Втрати прозорості та контролю: втрата прозорості та контролю є одним з негативних наслідків діяльності офшорних зон. Вони можуть надавати конфіденційність щодо власності, фінансових операцій і податкових зобов'язань. Це створює сприятливе середовище для незаконних фінансових дій, таких як відмивання грошей, фінансування тероризму, ухилення від оподаткування та корупція.

5. Відсутність ефективного фінансового регулювання та нагляду у офшорних зонах ускладнює виявлення та припинення таких незаконних дій. Це може мати серйозні наслідки для світової економіки та фінансової стабільності, а також підривати довіру до фінансової системи. У результаті, багато країн усвідомлюють необхідність посилення міжнародного співробітництва та впровадження механізмів для забезпечення більшої прозорості та обміну інформацією між країнами.

Одним із найважливіших елементів національної безпеки країни є економічна безпека. Вивезення капіталу загалом, так і з допомогою офшорних зон є основною загрозою для економіки будь-якої країни, у зв'язку з чим, загальнодержавним пріоритетом стає зупинка і подальше запобігання відпливу капіталу з країни.

«Розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування» (Base erosion and Profit Shifting – BEPS) – це практика, якою користуються деякі міжнародні компанії з метою зменшення своїх податкових зобов'язань [7]. BEPS передбачає використання різних методів для зменшення

оподатковуваної бази компанії, в той час як прибуток виводиться з тієї країни, де він був зароблений, і переноситься в країни з низькими податковими ставками або тими, де взагалі немає податків. Тобто, компанії можуть створювати філії в країнах з низькими податковими ставками, де вони реєструють свої активи і прибутки, щоб зменшити податкове навантаження. Крім того, компанії можуть використовувати різні методи передачі прибутку, наприклад, штучне завищення витрат, заниження цін на продукцію, перенесення прав на інтелектуальну власність і так далі, щоб перенести частину прибутку з країн з високими податковими ставками до країн з низькими податковими ставками або тими, де взагалі немає податків. Ці практики є неправомірними і підривають податкову систему країн, що призводить відповідно до загрози економічній безпеці вітчизняній економіці.

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) з G20 у 2013 році розробили план OECD/G20 BEPS [23], який спрямований на боротьбу з податковим ухиленням та оптимізацією прибутку бізнес-структур. Цей план містить 15 дій, які передбачають заходи щодо унеможливлення корпораціями виведення прибутку з країн, де вони насправді не здійснюють діяльності, використання так званих «проміжних» юрисдикцій для зменшення оподаткування та інших подібних практик. Метою плану BEPS є забезпечення більшої прозорості та ефективності системи оподаткування міжнародних корпорацій та підвищення доходів для держав-учасниць.

Одним із головних пріоритетів Міністерства фінансів України є забезпечення справедливості та рівності податкової системи та її адаптація до норм і правил ЄС. З цією метою Мінфін активно впроваджує найкращі світові практики у боротьбі з розмиванням бази оподаткування та виведенням прибутку з-під оподаткування (BEPS), а також постійно працює над вдосконаленням положень Конвенції про уникнення подвійного оподаткування. В 2017 році Україна приєдналась до Програми розширеного співробітництва в рамках Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та взяла на себе зобов'язання реалізувати «Мінімальний стандарт» Плану дій BEPS [13].

Мінімальний стандарт, для будь-якої країни, яка бажає приєднатися до BEPS містить такі дії: 5, 6, 13, 14, а саме:

Дія 5. Шкідлива практика оподаткування. є одним із чотирьох мінімальних стандартів BEPS. Кожен із чотирьох мінімальних стандартів BEPS підлягає експертній перевірці, щоб забезпечити своєчасне та точне впровадження та, таким чином, забезпечити рівні умови гри. Усі учасники BEPS зобов'язуються впроваджувати мінімальний стандарт Дії 5 і брати участь у експертній перевірці.

Дія 6. Запобігання зловживанню податковими угодами – стосується пошуку угод за допомогою положень угод, прийняття яких є частиною мінімального стандарту, який учасники BEPS погодилися запровадити. Дія 6 також містить спеціальні правила та рекомендації щодо боротьби з іншими формами зловживань договорами.

Дія 13. Звітування по країнах – усі великі багатонаціональні підприємства (МНК) повинні підготувати звіти country-by-country (CbC) із сукупними даними про глобальний розподіл доходу, прибутку, сплачених податків та економічної діяльності між податковими юрисдикціями, у яких вони працюють. Цей звіт CbC надається податковим адміністраціям у цих юрисдикціях для використання у високому рівні трансфертного ціноутворення та оцінки ризиків BEPS.

Дія 14. Процедура взаємної згоди. – спрямована на покращення вирішення податкових спорів між юрисдикціями. Юрисдикції BEPS зобов'язалися перевіряти та контролювати їх відповідність мінімальним стандартам за допомогою надійного процесу експертної перевірки, яка спрямована на підвищення ефективності та своєчасності вирішення спорів про подвійне оподаткування.

В Україні 23 травня 2020 року набув чинності Закон №466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [2], який є фундаментом для реалізації плану BEPS в Україні.

Для вітчизняної економіки у напрямку деофшоризації актуальними також є наступні Дії BEPS:

Дія 3. Контрольована іноземна компанія (Strengthen CFC rules). Рекомендації щодо дії 3 окреслюють підходи до віднесення певних категорій доходів іноземних компаній до акціонерів (акціонерів) з метою протидії офшорним структурам, які переміщують доходи з юрисдикції акціонерів.

Дія 7. Запобігання штучному уникненню статусу постійного представництва (Prevent the artificial avoidance of PE status). В рамках цього заходу передбачається внесення змін до визначення постійного представництва, які перешкоджають зловживанню використанням структур за участю комісіонера або деяких винятків.

Дія 8. Нематеріальні активи (Intangibles). Планується розгляд наступних питань: прийняття ширшого та чіткішого визначення нематеріальних активів; забезпечення належного розподілу прибутку від передачі та використання нематеріальних активів; розробка правил трансфертної освіти під час передачі нематеріальних активів, за якими складно провести оцінку; та ін.

Дія 9. Ризики та капітал (Risks and capital). Передбачається прийняття правил трансфертного ціноутворення, що перешкоджають неналежному перенесенню прибутку на організацію виключно внаслідок прийняття договірних ризиків чи надання капіталу.

Отже, можна вважати, що в подальшому Україна слідуватиме світовим тенденціям у сфері оподаткування і піде шляхом підвищення прозорості та посилення контролю міжнародних структур з точки зору наявності в них елементів «штучності». Адже основне призначення плану BEPS не в тому, щоб повністю заборонити або унеможливити міжнародні транзакції та діяльність транснаціональних корпорацій, а в тому, щоб протидіяти створенню штучних податкових структур, які не мають реальної комерційної мети та створені виключно для ухилення від сплати податків.

Висновки до розділу 2

Як наукова основа розробки варіантів методик аналізу асиметрій і тенденцій інвестування в офшорні зони в роботі запропоновані такі ключові аспекти: податкові переваги: багато офшорних зон пропонують низькі або нульові ставки оподаткування на прибуток, дивіденди, відсотки та капіталовкладення; зниження регуляторних обмежень: офшорні зони можуть мати менші регуляторні обмеження та більш сприятливе регулювання для певних видів бізнесу; географічне розташування: деякі офшорні зони розташовані в стратегічно важливих географічних місцях, наприклад, поруч з великими ринками або транспортними вузлами; диверсифікація ризиків: інвестування в офшорні зони може допомогти інвесторам диверсифікувати їхні портфелі та зменшити ризики, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю в їх власних країнах; потенційні правові переваги: деякі офшорні зони можуть мати спеціальні правові рамки, які сприяють захисту майна, зниженню ризиків і забезпеченню більш сприятливих умов для бізнесу.

Провівши аналіз динаміки та оцінки ефективності інвестицій в офшорні зони прийшли до таких висновків: відповідно до найновіших даних Tax Justice Network 2021 визначено перелік топ 10 офшорних зон: Британські Віргінські острови (VGB), Кайманові острови (CYM), Бермудські острови (BMU), Нідерланди (NLD), Швейцарія (CHE), Люксембург (LUX), Гонконг (HKG), Острів Джерсі (JEY), Сінгапур (SGP), Об'єднані Арабські Емірати (ARE). Найбільшу частку за індексом корпоративних гаваней займають Британські Віргінські острови, а саме 6,4%, на другу місці Кайманові острови 6%, наступними за рейтингом йдуть Бермудські острови 5,7%, частка індексу корпоративних гаваней в Нідерландах 5,5%, Швейцарія посіла п'яте місце – 5,1%. У 2022 році США є податковою гаванню, з найбільших секретними юрисдикціями у світі. Якщо розглянути рейтинг який проводився у 2020 році (слід відзначити, що рейтинг країн за FSI Index проводиться раз на два роки), то лідерами були: Кайманові острови з показником FSI – 1575, в 2022 році він став 516. Швейцарія займала

третє місце з показником FSI 1402, а в 2022 році він знизився до 1167, але враховуючи зміни даного показника по всіх країнах, Швейцарія зайняла друге місце. Найкращий результат за прямим іноземними інвестиціями (чистий приплив) мають Британські Віргінські острови, хоча у динаміці спостерігається зниження прямих інвестицій в дану офшорну зону на 0,26 млрд.дол.США в 2021 році, порівняно з 2020 роком, та на 0,25 млрд.дол.США порівняно з 2017 роком. Кайманові острови в 2021 році мають прямих іноземних інвестицій в країну в розмірі 25,89 млрд.дол.США, що на 19,72 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році, та на 23,38 млрд.дол.США більше ніж у 2017 році. Найбільший відтік прямих іноземних інвестицій, із досліджуваних офшорних зон, відбувся в Гонконзі, а саме у розмірі 93,45 млрд.дол.США, порівняно з 2002 роком він збільшився на 10,03 млрд.дол.США. В Сінгапурі відтік прямих іноземних інвестицій в 2021 році склав 50,8 млрд.дол.США, що на 12,41 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. В Британських Віргінських островах відтік ПІІ склав у 2021 році 43,22 млрд.дол.США, що на 0,94 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. Гонконг має найбільшу суму портфельних інвестицій в 2021 році, а саме 79,8 млрд.дол.США, що на 11,66 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. Швейцарія має портфельні інвестиції обсягом 37,68 млрд.дол.США, що на 4,56 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році. Портфельні інвестиції Кайманових островів склали у 2021 році 20,5 млрд.дол.США, це на 0,87 млрд.дол.США більше ніж у 2020 році та на 15,66 млрд.дол.США більше ніж у 2017 році. Є офшорні зони де портфельні інвестиції є від'ємними, слід зазначити, що якщо портфельні інвестиції країни від'ємні, це означає, що зовнішні інвестори продавали більше цінних паперів або фінансових активів даної країни, ніж купували.

Критично проаналізувавши існуючий досвід офшоризації різних країн доводимо, що одним із найважливіших елементів національної безпеки країни є економічна безпека. Вивезення капіталу загалом, так і з допомогою офшорних зон є основною загрозою для економіки будь-якої країни, у зв'язку з чим, загальнодержавним пріоритетом стає зупинка і подальше запобігання відпливу капіталу з країни. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) з

G20 у 2013 році розробили план OECD/G20 BEPS , який спрямований на боротьбу з податковим ухиленням та оптимізацією прибутку бізнес-структур. Цей план містить 15 дій, які передбачають заходи щодо унеможливлення корпораціями виведення прибутку з країн, де вони насправді не здійснюють діяльності, використання так званих «проміжних» юрисдикцій для зменшення оподаткування та інших подібних практик. Метою плану BEPS є забезпечення більшої прозорості та ефективності системи оподаткування міжнародних корпорацій та підвищення доходів для держав-учасниць. Можна вважати, що в подальшому Україна слідуватиме світовим тенденціям у сфері оподаткування і піде шляхом підвищення прозорості та посилення контролю міжнародних структур з точки зору наявності в них елементів «штучності». Адже основне призначення плану BEPS не в тому, щоб повністю заборонити або унеможливити міжнародні транзакції та діяльність транснаціональних корпорацій, а в тому, щоб протидіяти створенню штучних податкових структур, які не мають реальної комерційної мети та створені виключно для ухилення від сплати податків.

ВИСНОВКИ

Після проведеного дослідження в даній кваліфікаційній роботі щодо особливостей функціонування офшорних зон в світовій економіці, було зроблено наступні висновки:

1. Розглянувши економічну суть та класифікація офшорних зон, було зроблено висновок, що офшорна зона – це територія або юрисдикція, яка надає спеціальні фінансові та податкові пільги для резидентів та нерезидентів. Ці зони часто розташовані на островах або у водних просторах за межами юрисдикції основної країни. Офшорні зони можуть надавати резидентам і підприємствам ряд переваг, таких як низькі або нульові податки на доходи, прибуток, спадщину та капіталовкладення, конфіденційність фінансової інформації, легкість управління та мінімальні вимоги щодо фінансової звітності. Це може привернути інвесторів та бізнес-людей, які бажають знизити свої податкові зобов'язання або зберегти конфіденційність своїх фінансових операцій.

2. Охарактеризувавши передумови виникнення та еволюція офшорних зон, прийшли до висновку, що: У своєму розвитку сучасний офшорний бізнес історично пройшов такі основні етапи: I Етап. Епізодичний розвиток офшорного бізнесу (до кінця 1950-х рр.); II Етап. 1950-1980-і роки. – зародження офшорного бізнесу на основі примітивних схем; III Етап. 1980-1990-ті роки. – зростання чисельності офшорних юрисдикцій і значення офшорного бізнесу у світі, чому багато в чому сприяли валютний контроль і фінансова політика США щодо країн, що розвиваються, які на той час накопичили високі обсяги боргів; IV етап. Кінець 1990-х років. – 2000 р. – масштабний розвиток офшорного бізнесу; V етап. 2001-2004 рр. – вжиття жорстких заходів у сфері державного фінансового антиофшорного регулювання; VI етап. 2005 рік і наш час: поступова трансформація офшорного бізнесу та його адаптація до механізмів державного контролю.

3. Описали правовий режим функціонування офшорних зон, зробили наступні висновки: офшорна діяльність підприємства стала важливим аспектом

податкового планування. Постійна еволюція законів і законодавства офшорних територій, безсумнівно, пов'язана з рухом капіталу в епоху глобалізації, і це вимагає детальної правової позиції офшорних юрисдикцій. Важливо зазначити, що кожна компанія має певну офшорну юрисдикцію з окремою правовою системою. Регулювання офшорного бізнесу в сучасному світі викликає кілька занепокоєнь, і існує два напрямки, за якими він регулюється глобально. Ці напрямки – боротьба з недобросовісною податковою конкуренцією та запобігання фінансуванню злочинної діяльності.

4. В роботі було розглянуто асиметрію та тенденції інвестування в офшорні зони, на основі дослідження зроблено наступні висновки: асиметрія та тенденція інвестування в офшорні зони в більшій мірі залежить від податкової політики країни (офшорної зони), також відіграє роль географічне розташування, рівень конфіденційності інформації та диферсиціація ризиків. Зокремо було досліджено, що найбільшу частку за індексом корпоративних гаваней займають Британські Віргінські острови, а саме 6,4%, на другу місці Кайманові острови 6%, наступними за рейтингом йдуть Бермудські острови 5,7%, частка індексу корпоративних гаваней в Нідерландах 5,5%, Швейцарія посіла п'яте місце – 5,1%. Деякі країни встановлюють нульовий або дуже низький рівень оподаткування для певних видів доходів або для певних груп платників податків.

5. Проаналізувавши динаміку та провівши оцінку ефективності інвестицій в офшорні зони, прийшли до висновку, що топ 10 офшорних зон: Британські Віргінські острови (VGB), Кайманові острови (CYM), Бермудські острови (BMU), Нідерланди (NLD), Швейцарія (CHE), Люксембург (LUX), Гонконг (HKG), Острів Джерсі (JEY), Сінгапур (SGP), Об'єднані Арабські Емірати (ARE). Найбільшу частку за індексом корпоративних гаваней займають Британські Віргінські острови, а саме 6,4%, на другу місці Кайманові острови 6%, наступними за рейтингом йдуть Бермудські острови 5,7%, частка індексу корпоративних гаваней в Нідерландах 5,5%, Швейцарія посіла п'яте місце – 5,1%. Найкращий результат за прямим іноземними інвестиціями (чистий приплив) мають Британські Віргінські острови. Найбільший відтік прямих іноземних

інвестицій, із досліджуваних офшорних зон, відбувся в Гонконзі, слід також зазначити, що Гонконг має найбільшу суму портфельних інвестицій в 2021 році, а саме 79,8 млрд.дол.США

6. Після проведених досліджень по темі роботи було визначено негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання, а саме: економічна безпека, безсумнівно, є однією з найважливіших складових загальної безпеки країни. Однією з найбільш серйозних загроз для економіки є експорт капіталу, зокрема за допомогою офшорних зон. Як наслідок, для будь-якої країни вкрай важливо віддати пріоритет припиненню та запобіганню відпливу капіталу для захисту своїх економічних інтересів. ОЕСР і G20 об'єднали зусилля в 2013 році для створення плану OECD/G20 BEPS з метою запобігання ухиленню від сплати податків і максимізації прибутків бізнесу. План BEPS складається з 15 дій, які охоплюють різні заходи, спрямовані на те, щоб запобігти виведенню корпораціями прибутків із країн, де вони фактично не працюють. Це включає використання проміжних місць для ухилення від сплати податків та інші подібні практики. Основною метою плану BEPS є підвищення прозорості та ефективності міжнародних систем корпоративного оподаткування та збільшення доходів країн-учасниць. Досліджено, що в Україні 23 травня 2020 року набув чинності Закон №466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві», який є фундаментом для реалізації плану BEPS в Україні. Отже, Україна буде слідувати світовим тенденціям у сфері оподаткування і піде шляхом підвищення прозорості та посилення контролю міжнародних структур з точки зору наявності в них елементів «штучності».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЕЖРЕЛ:

1. Баула О., Сачук А. Особливості еволюції офшорних зон в умовах глобалізації економіки. *Економіст*. 2018. № 1. С. 16–18.
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» №466-IX від 23.05.2020 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-IX#Text>
3. Козик В. В., Панкова А.А., Даниленко Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник Кихв. Знання, 2008. С. 230–255.
4. Косишина О.Я., Плохих В.В. Сучасні тенденції розвитку офшорних зон URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eui_2013_2_50.pdf
5. Лобунець Т. В., Гончар Г. П. Особливості інвестування бізнесу в умовах війни. Наукові перспективи. 2022. № 8(26). С. 155-164.
6. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. 376 с.
7. Міністерство Фінансів України. BEPS. URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440>
8. Мінфін: Україна має намір розпочати автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки у 2023 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-ukrayina-maye-namir-rozpochatiavtomatichnij-obmin-informaciyeu-pro-finansovi-rahunki-u-2023-roci>
9. Уманців Ю.М., Швед Ю.А. Офшорне підприємництво у сучасній економіці : монографія. Київ. Атака, 2004. С. 6
10. Уряд схвалив законопроект щодо імплементації в Україні Загального стандарту звітності CRS. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_zakonoproiekt_shchodo_implementatsii_v_ukraini_zagalnogo_standartu_zvitnosti_crs-3663

11. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право: підручник Київ.Наук. думка, 2003. 250 с.
12. Офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. URL: http://www.pdujournal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/22.pdf.
13. Реалізація плану BEPS в Україні – Кабінет Міністрів України URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/startuvala-mizhnarodna-onlajn-konferenciya-realizaciya-planu-beps-v-ukrayini#:~:text=>
14. Aminy, Muhammad Muhajir. «A Brief Overview of the Offshore Banking and Financial Crimes Within.» American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR) 4.5 (2020) URL: <https://www.ajhssr.com/wp-content/uploads/2020/05/ZI2045289293.pdf>
15. Aiyar, Mr Shekhar, and Manasa Patnam. IMF Programs and Financial Flows to Offshore Centers. International Monetary Fund, 2021.
16. Ben Amar, Walid, et al. «The corrosive effect of offshore financial centers on multinational firms' disclosure strategy.» European Accounting Review 28.3 (2019): 483- 512.
17. Corporate Tax Haven Index - 2022 Results. URL: <https://cthi.taxjustice.net/en/>
18. FATF URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>
19. Financial Secrecy Index 2022 URL: <https://fsi.taxjustice.net/>
20. Economic Co-operation and Development (OECD)) URL: <https://www.oecd.org/>
21. Ermasova, Natalia, Christian Haumann, and Laura Burke. «The relationship between culture and tax evasion across countries: Cases of the USA and Germany.» International Journal of Public Administration 44.2 (2021): 115-131.
22. Ichinose, Yasuo, et al. «Sustainable Data Centers in Southeast Asia: Offshore, Nearshore, and Onshore Systems for Integrated Data and Power.» Sustainable Cities and Society 81 (2022): URL:

23. International collaboration to end tax avoidance URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/>
24. Ge, Wenxia, et al. «Subsidiary operations in offshore financial centers and bank risk-taking: International evidence.» *Journal of International Business Studies* 53.2 (2022): 268-301.
25. Hall, Sarah. «Regulating the geographies of market making: Offshore renminbi markets in London's international financial district.» *Economic Geography* 94.3 (2018): 259-278. URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/recgxx/v94y2018i3p259-278.html>
26. Perera, U. «Tax Avoidance Strategies of Multinational Companies: A Case Study of Apple Inc.» *Economic Research* 9 (2021): 1.
27. Rabbi, Fazle, and Saad S. Almutairi. «Corporate tax avoidance practices of multinationals and country responses to improve quality of compliance.» *International Journal for Quality Research* (2021): 21-44. URL: <https://researchdirect.westernsydney.edu.au/islandora/object/uws:59126/>
28. Rawlings, Gregory. Responsive regulation, multilateralism, bilateral tax treaties and the continuing appeal of offshore finance centres. Centre for Tax System Integrity (CTSI), Research School of Social Sciences, The Australian National University, 2019. URL: <https://openresearch-repository.anu.edu.au/handle/1885/154889>
29. Rakopoulos, Theodoros. «The golden passport 'Russian'EUtopia: offshore citizens in a global republic.» *Social Anthropology/Anthropologie sociale* 30.2 (2022): 161- 178. URL:
30. Robertson, Justin, and Michael Tyralla. *The Uneven Offshore World: Mauritius, India, and Africa in the Global Economy*. Routledge, 2022
31. Tax Justice Network, «Identifying Tax Havens and Offshore Finance Centers». URL: http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Identifying_Tax_Havens_Jul_07.pdf.
32. Tax Justice Network. *Corporate Tax Haven Index 2021 Methodology*. URL:: <https://cthi.taxjustice.net/cthi2021/methodology.pdf>

33. Tax Justice Network. Financial Secrecy Index 2018.
URL::<https://fsi.taxjustice.net/>
34. Tax Justice Network. Financial Secrecy Index 2022.
URL::<https://fsi.taxjustice.net/>
35. Toms, Steven. «Financial scandals: a historical overview.» *Accounting and Business Research* 49.5 (2019): 477-499. URL:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00014788.2019.1610591>
36. The Top Corporate Tax Havens and Global Tax Reform. URL:
<https://www.thestreet.com/personal-finance/top-corporate-tax-havens2022#gid=ci029788f1100026c7&pid=1-british-virgin-islands-sh>
37. Trade Map URL: <https://www.trademap.org/>
38. Worldwide Tax Summaries Online. URL:
<https://taxsummaries.pwc.com/ukraine>.
39. White, Josh. «G7 backs global GILTI and mandatory binding arbitration.» *International Tax Review* (2019).

Огляд зарубіжної літератури

1. Robertson, Justin, and Michael Tyralla. The Uneven Offshore World: Mauritius, India, and Africa in the Global Economy. Routledge, 2022. URL: <https://www.perlego.com/book/3286475/the-uneven-offshore-world-mauritius-india-and-africa-in-the-global-economy-pdf>

Informed by world-systems analysis, this book examines the shifting patterns of accommodation and resistance to the offshore world, with a particular focus on Mauritius as a critical but underappreciated offshore node mediating foreign investment into India and Africa. Drawing on a large pool of financial data and elite interviews, the authors present the first detailed comparative study of the Mauritius–India and Mauritius–Africa offshore relationships. These relationships serve as indicative test cases of the contemporary global tax reform agenda and its promise to rein in offshore finance. Whereas India's economic power and multilateral track record have enabled it to actively shape this agenda and implement it in a robust manner, most African countries have found themselves either unable to meet its stringent criteria or unwilling to do so out of fear that it might discourage investment. Its impact on offshore financial centers has likewise been limited. A few of the least sophisticated ones appear to have fallen by the wayside, but the rest have either remained largely unaffected, or, like Mauritius, succeeded in consolidating their operations and surviving the current round of regulatory headwinds. The findings suggest that the contemporary global tax reform agenda has thus far not only failed to make good on its promise but also actually reinforced numerous existing power hierarchies.

2. Rawlings, Gregory. Responsive regulation, multilateralism, bilateral tax treaties and the continuing appeal of offshore finance centres. Centre for Tax System Integrity (CTSI), Research School of Social Sciences, The Australian National University, 2019. <https://openresearch-repository.anu.edu.au/handle/1885/154889>

Regulatory dialogue between states with widely diverging tax systems has emerged as a key feature of OECD, IMF and EU initiatives on Offshore Finance Centres or Tax Havens. This has brought together states of differing dimensions in size, population, economy and power. Where there is such a discrepancy in power between states there is often a temptation to assert a command and control regulatory approach. This was the initial reading of the OECD's Harmful Tax Practices Project that identified 35 tax havens - small states in Europe, the Pacific, Indian Ocean and the Caribbean - and demanded that they repeal financial secrecy legislation and commit to exchange of information agreements. As these initiatives have unfolded there has been a transition away from regulation by command and control towards responsive regulatory dialogue in which tax havens have been encouraged to cooperate through engagement and active participation. Based on qualitative research with key stakeholders in OFC jurisdictions and multilateral organisations, this paper explores this transition. It argues that the preservation of tax bilateralism has limited the capacity of multilateral organisations to deploy the full range of regulatory techniques, particularly those involving penalty and coercion. Instead all parties, tax haven states and multilateral institutions, have been confined to the broadest base of the regulatory pyramid. It suggests that while responsive regulation and meta regulatory principles may not provide 'quick-fix' solutions to international tax avoidance, they may offer more enduring policies to manage the sovereign states that seek to legislate for offshore 'loopholes'.

3. Rabbi, Fazle, and Saad S. Almutairi. «Corporate tax avoidance practices of multinationals and country responses to improve quality of compliance.» *International Journal for Quality Research* (2021): 21-44. URL: <https://researchdirect.westernsydney.edu.au/islandora/object/uws:59126/>

The aim of this systematic review was to review the methods adopted by corporates to avoid corporate tax, factors related to it and responses of countries to improve their compliance. Using Google Scholar with the topic as the search terms and different overlapping timeframes, the search yielded 68 papers. These were listed and briefly described. The common factors in these studies were tabulated for easy reference. It was a revelation in the way the corporates adopted methods to avoid sales tax. Papers dealing with policies, strategies and impact of sales tax on these corporates were in majority. Economic growth variables and their linkage to sales tax were the basis of study of some papers. Corporate social responsibility is an essential part of corporate finance and an attempt to link it with their tax compliance practice was the subject in some. Studies also covered the role of civic and interest groups in preventing evasion of tax as detrimental to society at large. An important aspect which came to light was that as long as there is competition among countries on tax matters and the existence of tax havens, a defiance of the tax laws and the tendency to avoid tax was noticed. Only a thorough reform of the tax laws in the countries will check these large scale evasions and bring more revenue where it is required. The need of the hour is a vigilant civil rights and interest group which can add pressure on the corporates to behave responsibly and ethically towards tax compliance. The implications that these changes will bring is huge as it prevents leakage of income which is rightly due to the governments. This study will help in plugging the loop holes and ensuring stricter compliance with the laws of the land.

4. Hall, Sarah. «Regulating the geographies of market making: Offshore renminbi markets in London's international financial district.» *Economic Geography* 94.3 (2018): 259-278. URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/recgxx/v94y2018i3p259-278.html>

In this article, I develop a sympathetic critique of cultural economy approaches to market making, arguing that the spatial imaginations deployed in this work remain comparatively limited. Drawing on the emerging dialogue between cultural economy and heterodox political economy approaches to money and finance, the article argues that a focus on regulation provides a valuable way of developing new understandings of the geographies of market making beyond cultural economy's extant reading of space as context, particularly in the form of the financial trading room. Through an original case study of the making of offshore renminbi markets in London's financial district, the analysis conceptualizes regulation as both a hitherto overlooked relational component of market making and as a set of practices that coconstitute the territoriality of markets. I demonstrate how regulatory changes made in Beijing and London are important in understanding both the growth and potential limitations of London as an offshore renminbi center. This has significant implications empirically, for the wider project of renminbi internationalization, and theoretically, in terms of understanding the geographies of market making.

5. Aminy, Muhammad Muhajir. «A Brief Overview of the Offshore Banking and Financial Crimes Within.» American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR) 4.5 (2020) URL: <https://www.ajhssr.com/wp-content/uploads/2020/05/ZI2045289293.pdf>

Offshore banking topic is infrequently explained by academicians and scholars in their researches and written articles. Offshore banks do not exist in all countries, unlike the conventional one. Hence, information regarding the offshore banking system is limited. Offshore banks collect and distribute large amount of money in international financial system. This bank type has negative perception among world societies, mainly after 9/11 incident in New York. This bank was accused as the bank that facilitating terrorists with its money to perform their terrorism act, crashing WTC building with their hijacked airplane. This article aims to acquaint offshore banking basic concept to public, particularly to this article's readers. As the writer found that there is still lack of journal articles discussing this bank type, I intend to enrich its literatures and references. This article is expected to be useful for those who want to understand offshore banking in brief explanation and financial crime inside the offshore banking system.

6. Ge, Wenxia, et al. «Subsidiary operations in offshore financial centers and bank risk-taking: International evidence.» Journal of International Business Studies 53.2 (2022): 268-301.

The last two decades have witnessed a growing trend of traditional onshore banks establishing affiliates and subsidiaries offshore, along with increased globalization and competition in international financial markets. We examine whether subsidiary operations in offshore financial centers (OFCs) facilitate bank risk-taking. We construct an international sample of banks with and without OFC operations during 2001–2018 and employ various proxies for bank risk-taking. Our results reveal that banks with OFC operations take more risks than banks without OFC operations. Focusing on banks with OFC operations, we find that those with more intensive operations in OFCs exhibit higher risk. Our results also indicate that more intensive operations in OFCs with more regulatory arbitrage opportunities are associated with higher bank risk, and that restrictive bank capital regulations in home countries foster banks' risk-taking via OFC operations. Our findings are consistent with the view that onshore banks exploit OFCs' loose regulations, poor transparency, and lack of oversight to pursue riskier activities. These findings have important implications for the international business literature and provide regulators around the world with useful insights into overseeing bank operations in OFCs.

7. Toms, Steven. «Financial scandals: a historical overview.» Accounting and Business Research 49.5 (2019): 477-499. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00014788.2019.1610591>

I examine the incidence of fraud from c.1720 to 2009 and relate it to the occurrence of significant financial scandals. Focusing on the UK, and US prior to Enron, and using a detailed dataset of significant events and news content, underpinned by examination of specific watershed scandals, the paper highlights the regulatory response to scandals and the implications for accounting and financial reporting. The evidence reveals the incidence of fraud and financial scandal to be historically contingent and skewed towards certain sectors, particularly banking and finance, facilitated by complex group structures and international capital mobility, and mediated by managerial incentives and ownership concentration. Financial reporting and auditing can mitigate fraud opportunities in all sectors and businesses without complex group structures, and the accounting profession achieved some success in this respect up to the mid-1970s. Since then, the profession has been increasingly challenged by, and to some degree implicated in, the development of interconnected and international business networks, which, combined with wider financial deregulation, has led to a resurgence of fraud and financial scandal not previously experienced since the mid-nineteenth century.

8. Tax Justice Network URL: <https://taxjustice.net/>

The Tax Justice Network believes our tax and financial systems are our most powerful tools for creating a just society that gives equal weight to the needs of everyone. But under pressure from corporate giants and the super-rich, our governments have programmed these systems to prioritise the wealthiest over everybody else, wiring financial secrecy and tax havens into the core of our global economy. This fuels inequality, fosters corruption and undermines democracy. We work to repair these injustices by inspiring and equipping people and governments to reprogramme their tax and financial systems.

9. The Top Corporate Tax Havens and Global Tax Reform URL: <https://www.thestreet.com/personal-finance/top-corporate-tax-havens-2022>

The Top Corporate Tax Havens and Global Tax Reform. Until a international agreement to ensure big companies pay a minimum tax rate of 15% is implemented, these are currently the top corporate tax havens. SAMANDA DORGERJAN 25, 2022 7:00 AM EST To attract business, countries offer tax breaks to big companies. If multinational corporations set up headquarters or subsidiaries in the countries with the most attractive tax systems and favorable secrecy laws, they can pay almost no taxes on billions of revenue.

10. 22. Perera, U. «Tax Avoidance Strategies of Multinational Companies: A Case Study of Apple Inc.» Economic Research 9 (2021): 1.

This study concentrates on the tax avoidance strategies of multinational companies using the case study of Apple Inc. Objectives of the analysis include identifying strategies that could be exploited by multinational companies to avoid taxes and to find improvements for the Sri Lankan tax system based on the loopholes that multinational companies could exploit. The methodology consists of a critical analysis based on literature and secondary data. Findings of the study include thin capitalization, manipulation of transfer prices and royalty payments, Double Irish Arrangement and Dutch Sandwich, tax inversion and cost sharing agreements as some of the tax avoiding strategies used by multinational companies. Recommendations of the study applicable for the Sri Lankan context include addressing the loopholes of the tax system by implementing country-by-country reporting at least for the companies headquartered in Sri Lanka, a common reporting standard for all the companies, formulate and implement Controlled Financial Corporation rules and to limit certain incentives including tightening of foreign dividend income regulations.

Анотація кваліфікаційної бакалаврської роботи

The bachelor's qualification work is devoted to the topic: peculiarities of the functioning of offshore zones in the world economy.

In the first chapter, the economic essence and classification of offshore zones are investigated, the prerequisites for the emergence and evolution of offshore zones are considered, and the legal regime of the functioning of offshore zones is considered. It was noted that today the modern global regulation of offshore business raises many questions, the global regulation of offshore business takes place in two directions: countering unfair tax competition and fighting the financing of criminal activities.

In the second chapter of the bachelor's thesis, the asymmetry and trends of investment in offshore zones were investigated, the dynamics were analyzed and the effectiveness of investments in offshore zones was evaluated, the negative consequences of the activity of offshore zones and ways to overcome them were identified. It is noted that Ukraine should follow world trends in the field of taxation and will go the way of increasing transparency and strengthening control of international structures from the point of view of the presence of elements of "artificiality" in them.